

Эхэ найхан нутагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
АПРЕЛИИН
27
Хабарай һүүл хара луу
нарын 9
СУББОТО
гарагай 7
№81 (19421)
Газетын сэн
Хэлсээгэ.

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГА ХЭДЫТЭБ?

1 Страховой медицинэ тухай һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада үргэнөөр хэлсэдэг болоһомнай мэдээжэ юм бээ. Урдань бидэ "зөөрин страховани" гэхэдэ, гэр байра, автомашина, мебель гэхэ мэтэ зөөриэ онсо байдалай тохёолдоо наа гү, али уршаг аюулай болоо наань, хэлсээнэй үндэһөөр бусаадаг һэмди. Тэрэл үгэнүүдэй удха мүнөө элүүрые хамгаалгын халбариде нэбтэрүүлэгдэжэ, "страховой медицинэ" гэхэн үгэнүүд манай ажабайдалда горитой һуури эзлэдэг боложо байна. Тиймэшье байха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, манай эрхэтэн бүхэнэй бэсын элүүр энхэ байлга олонхи ушарта страховой полисһоо дулдыдаха байна бшуу.

Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын баталан абаһан "Россин Федераци доторхи эрхэтэдэй медицинскэ страховани тухай" Россин Федерациин Хуулийн ёһоор, ажалаар хангаһаад өөрынгөө хүдэлмэришэдэй элүүрые хамгаалгын түлөө оролдохо ёһотой байһан тула страховой медицинэдэ мүнгэ түлэхэ уялгатай юм.

Бүхы хүн зомнай нотаг нотагайнгаа эмнэлгын эмхи зургаануудта хандажа, бээ аргалуулаха аргатай гээшэ. Гэхэ зуура ондоо область, хизаарһаа, ондоо нутагһаа ерэнэн хүнүүдэй үбшэлөө наань, хайшан гээд аргалха юм гэхэн асуудал гарадаг. Эндэ ехэ хүшэр юмэн үгы. Аяншалгада, амаралгада гү, али албанай хэрэгээр ябаһан хүнүүд өөрынгөө страховой полис өөртөө абажа ябах ёһотой юм. Тус страховый полис (документын) үндэһөөр, тэрэ аргадуулан хүнэй ажаһуудар газарайнь медицинскэ эмхи зургаанһаа мүнгэ түлэхыень дурадхаха эрхэтэй байна бшуу. Юрэнхы дээрэн хэлэбэл, страховой медицинэдэ эсэслэн шийдхэгдээгүй асуудалнууд олон юм.

Хуулийн ёһоор, страховой медицинэдэ олон предпрятинууд, организацинууд ба эмхи зургаанууд мүнгэ түлэхэ ёһотой. Гэхэ зуура зарим предпрятинуудай саг болзоргоо түлбэрэ түлэдэг байхадань, нүгөөдэ предпрятинууд страховой медицинэдэ мүнгэ түлэхээ "мартажархидаг" гэшэ.

Мүнөөнэй хүшэрхэн сагта предпрятинуудай ямар хүсэ шадалтай байдагыё хараада абабал, районуудай медицинскэ эмхи зургаануудай ямар байдалтайнь ойлгосотой болохо байна бээ.

Страховой медицинын мүнөө манай республикада тогтууритай болохо бүринь мүнгэн зөөри хаанаһаа олохоб гэхэн асуудал тобойсо гаража ерэнэ. Наана зобоохо юмэн гэхэдэ, олон предпрятинууд, эмхи зургаанууд мүнгээ саг соогоо түлэдэггүй бшуу. Бүхы дэлхэй дээрэ медицинскэ хангалгада олзын мүнгэнэй 7 процент һомолдог байгаа наань, манай республикада 3,5 процент һомолодоно. Республикын бюджетдэ медицинэдэ һомолдог мүнгэнэй

2 сугтань тоолоо наа, элүүрые хамгаалгын эмхи нүүдтэ хэрэгтэй мүнгэ зөөрин гурбанай нэгэ хубинь боложо үгэнэ. Манай республикын медицинскэ эмхи зургаанууд мүнгэ зөөрээр нилээд дутагдажа байбашье, түлбэригүй хангалга хэнэ. Зарим газарта багахан хэмжээнэй түлбэритэй хангалга хэгдэдэг гэжэ хэлэе. Тэрэнэ медицинэдэ гаргашалагдадаг мүнгэнэй арай гэжэ 2 процент болодог. Миний ханахада, ажал хэдэг хүнүүд өөһэдэньгөө бэсын элүүр тухай өөһэдөө бодомжолхо өөһэдөөл түлэдэг байха зэргэтэй. Зүгөөр Америкийн Ходбоото Штадуудта түлбэригүй медицинскэ хангалгатай гэжэ мэдээ наа, яһала һонирхохо байгаал хаш.

Мүнөө дээрэ манай республикын пенсионернүүд болон үхибүүдтэ страховой полис үгтөөгүй байһаар. Эдэ зомнай гүрэнэй мүнгэ зөөрээр медицинскэ хангалгада хүртэжэ байдаг. Гэхэтэй хамта, пенсионернүүд мүнөө медицинскэ страховой полистой болохын тула ябуулга хэжэ байнхай.

Дэлгүүрэй экономикын үедэ эмнэлгын эмхи зургаануудта хэнэн хүдэлмэриинь түлөө мүнгэ түлэхэ ёһотой бди.

Байгша ондо 61 миллиард түхэриг мүнгэн сугларанхай гэхэ гү, али бүхы хангалгада хэрэгтэй мүнгэнэй 34 процентээр хангагдаад байнбди.

Республикын бюджетдэ мүнгэн тон багаар үгтэнэ. Гадна мүнгэ түлэдэггүй предпрятинууд, эмхи зургаануудтай тэмсэл ябуулнабди. Хүшэрхэн сагта ажаллажа байбашье, хүн зоной амин шухала асуудал - элүүрые хамгаалгын түлөө бүхы хүсээ элсүүлхэбди.

В. БУДАЕВ,
Буряад Республикын уялгата
территориальна жасын
директорэй орлогшо.

Буряад Республикын Арадай Хуралда

ХҮГЖЭЛТЫН ТУСХАЙ ФЕДЕРАЛЬНА ПРОГРАММА АБТАБА

Россин Федерациин Президент Б.Н. Ельцин Хитадай Арадай Республика ошохо замдаа Хабаровск хотодо тогтожо, Алас-Дурна зүгтэ ба Байгалай саада тээ оршодог республикануудай, областнуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан байна. Энэ уулзалга дээрэ Борис Николаевич "Алас-Дурна зүгтэ ба Байгалай саада тээ оршодог республикануудай, областнуудай 1996-2005 онуудай хутасаада политическэ болон социальна талаар хүгжэхэ федеральна тусхай программа" тухай Зарлигта гараа табяаб гэжэ сонсоһоод, Россин Правительство апрелиин 15-да мүнэ энэ программа баталан абаа, тийгээд тэрэниие бээлүүлгэ Президентын албануудай онсо хиналта доро байха юм гээд мэдүүлбэ. Энэ уулзалгада Буряад Республикын Президент Л.В. Потапов, республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов хабаадаа гээд мэдээсээ һэмди. "Энэ программын бээлүүлэгдэжэ захилада, манай республикада юун хэгдэхэ болоноб, ямар туһаламжа үзүүлэгдэхэб?" - гэхэн асуудалда Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов иигэжэ хариуһана.

- Алас-Дурна зүгтэ болон Байгалай саада тээ оршодог республикануудыё хүгжөөхэ зорилготой эдэб программанууд, тогтоолнууд энээнһээшье урда оло дахин абтадаг байгаа, - гээд М.И. Семёнов онсолбо. - Президент үгэ хэлэхэдэ, иимэ тусхай программанууд урдандаа дүрбэ дахин абтаһан байгаа гэжэ хэлээ һэн. Теэд тэдэнэй нэгэнииньшье хүсэндөө хүрэтэрөө бээлүүлэгдээгүй. Энээндэ эдэб шалтаганууд байһан аабза. Тийхэдэ Б.Н. Ельцин энэ ехэ регионийе "Россин зүүн зүгтэ үүдэн гэжэ нэрлээд, саашаада тус программын ёһоор эндэхи республика, область ба хизаарнууд гүрэнһөө мүнгэн гэдхэмжэ сэхэ абажа, хүгжэлтынгөө замда гараха ёһотой гээд онсолон тэмдэглээ. 10 жэлэй туршада Федеральна программын ёһоор энэ хэрэгтэ 370 триллион түхэриг һомологдохо. Энэ ехэ мүнгэнэй хэдэниинь Буряад Республикада үгтэхэ юм, мүнөө хэлэхын аргагүй. Тийгэбэшье ганса хүдөө ажахыё 2005 он болотор һэргэн бодхоохо хэрэгтэ 1657 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалгданыень бодоод үзэхэдэ, ямар ехэ мүнгэ зөөрин манай республикада үгтэхээ байһыень тухайлмаар.

Бодото дээрэ бээлүүлэгдэхэ хараатай энэ программын гол зорилгонууд тухай хэлэхэдэ иимэ:

- түлишын болон элсэ хүсэнэй комплекснуудай ажалыё тогтонжоруулаха;
 - сэрэгтэй-промышленна комплексын зарим предпрятинуудыё арадай ажахыда хэрэгсэлнүүдыё гаргадаг болгоходонь туһалха;
 - транспорт болон барилгын үйлдбэриё хүгжөөхэ;
 - хүдөө ажахыё, илангаяа мал ажалай халбарийе, бэхижүүлхэ.
- Мүнгэ зөөрин дутадаһанһаа уламжалаан, тус регион эрид хубилаатануудыё хэжэ шадангүй гээд энэ уулзалга дээрэ онсо хэлэгдэһэн байна.

В. БАДМАЕВ,
Арадай Хуралай хэблэлэй
албанай хүтэлбэрилэгшэ.

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИ ЭМХИДХЭЭБДИ

Урда жэлнүүдтэ манай Эрхирэгтэй партийна организаци 100 коммунистһаа бүридэдэг бэлэй.

Һаяхан дайнай ветерануудай үүсхэлээр коммунистнууд сугларжа, партийна суглаа хээб. Эрхирэгтэй дунда һургуулийн түүхын багша, Россин эрдэм һуралсалай отличник Владимир Дондокович Цырендоржиевыё

партийна организациин секретаряар һунгабабди.

Россин Федерациин Президентын һунгалтада һунгагшадай олоороо хабаадахынь тула хүн зоной дунда коммунистнууд ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

Д. БОШЕКТУЕВ,
дайнай ветеран.

1996 ОНОЙ МАЙ НАРАДА АМАРАЛТЫН ҮДЭРНҮҮД НЭЛГЭГДЭЭБ

Ажалай сагыё ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, эрхэтэдэ амаралтын таарамжатай байдал байгуулаха зорилготойгөөр Россин Федерациин Правительствын тогтоолоор 1996 оной майн 5-най амаралтын үдэрыё майн 3-най пятницада, майн 12-ой амаралтын үдэрыё майн 10-най пятницада асарха.

Дэлгүүрэй оршондо түрэнэн бодолнууд

ГАРЗАТАЙ ГЭЭД, ГАХАЙГҮЙ БАЙХА ГҮБДИ?

ЭНЭ АМИТАН тухай яһала олон, хайншые юумэ хэлэжэ, бага зэргэ муушагыше талыень дурдажа болохо юм ааб даа.

Ганса мүнөө бэшэ, урдань талха таряанай, малай бусад гэжээлэй яһала үнэгүй, илангаяа тусхай холимог тэжээлэй гүрэнһөө хайса үгтэдэг байхадашье, гахайнууд эдихэнэе харюулнаггүй, гарзатай гэхэ мэтээр хэлэхэ хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэд хүдөөгэй ажахынуудта үсөөн бэшэ байгша нэн. Тиймэнэе хорёод-гушаад жэлэй саана республикын бүхы колхоз, совхозууд гахайн фермэнүүдтэй байһан аад, нэгэ үе тэдэнэй олонхинь гахайнуудаа үгы хэжэ эхилхэн юм. Тэрэл үеэр гахай үсхэбэрилдэг тусхай томо предприятинууд (комплекснууд) бии болгодог, тоотойно аймагуудай (Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалийн, Бэшүүрэй, Хяагтын) зарим ажахынууд лэ гахайн фермэнүүдтэй байгаа.

Тээд юунэйшые боложо байхада, хүдөөгэй диалекти олон айлууд гахай тэжээжэ, эдихэ мяхаар ехэ таһалдаагүй байһан ааб даа. Гахайн фермэнүүдгүй болоһон зарим колхоз, совхозуудшые баһал доохонуур 20-30, 40-50 гахай барижа хабарай тарилга, тэжээл бэлдэхлэг, ургаса хуряалгын гэхэ мэтын үедэ хүдэлмэрилэгшэдтөө мяха эдьюуддэг хаабза. Тэрээн бүхэндэ ходо үхэр үүсэлжэ, хони гаргажа холо ошохогүй ха юмши.

Юрэдөөл, хүдөөгэй хамтын, үмсын ажахынууд аргатайлааань, хэзээдэшые гахай үсхэбэрилхэ, тэжээхэ гэжэ оролдодог, энэ амитанай ашагтай хайн талыень мэдэдэг байгаа бшуу.

Минии багада Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда, дайнай жэлүүдтэшые манай Хэжэнгын аймагай Могсохон нутагай Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо эжымни гахайшанаар хүдэлэгшэ бэлэй. Тэрэ үедэ талха таряан хаанһаа элбэг байха нэм. Тэрэн хуу гүрэндэ тушаагдадаг, хүн зондо торнисотой хара, гашуу үрмэдэнэтэй ногообор хилээмэ эдьюуддэг байгаа ха юм. Тийгэжэшые байгаад колхоз гахайнуудаа үгы болгодоггүй нэн. Тэдэндээ заа-зуу ороһоо таряанай үлэгдэл, холоомо

ношын бутархай, мэхинэ, халаахай эдьюулээд, дулаанай сагта хээрэ талаар адуулагша бэлэй.

Эдэ бүгэдые юундэ дурданабши гэхэдэ, хэр утнаа хойшо хүдөөгэй зон гахай үсхэбэрилхэдэ хэзээдэшые ашаг үрэтэй гэжэ тоолодог байһан. Наяхан "Сельская жизнь" газетэдэ энээн тушаа нонирхолтой мэдээсэлнүүдые уншаа нэм.

Гахай гээшэ түргэн томо болосотой, таргаласатай, үдэсэтэй амитан. Хэрбээ шахамал үхэрэй эдихэн тэжээлэйнгээ 14 процентые бөөдэ хүсэд шэнгээжэ, мяха, өөхөөз нэмээдэг, бэшыень шабаанан болгодог хаань, гахай эдихэнэйнгээ 35 процентые бөөдэ аша тухатайгаар шэнгээдэг юм. Шэгнүүрын 1 килограммаар нэмэхын тула гахайда 4-5 килограмм тэжээлэй единице болохо хоол эдьюулхэ хэрэгтэй хаань, үхэртэ, хониндо адагын 7-8 килограмм тэжээлэй единице гаргашалха шухала болоно гэжэ бэшэгдэнэ.

Зүбөөр эдээлүүлжэ, харууналжа шадаа хаа, поршоонхо 60 хоногтойдоо түрүүнэйнгээ шэгнүүрые 17-18 дахин дээшлүүлхэ аргатай. Саашадаа үшөө мяхажажа, таргалжа, 100 хоногтойдоо 100 килограмм татажа болохо юм ха.

Үдэсэтэй хайн үүлтэрэй томо эхэ гахай нэгэ түрэхэдөө дунда зэргээр 10-12 поршоонхо гаргадаг. Тэрэ мүртөө жэлдээ тэрэ хоёр дахин түрэжэ болохо бшуу.

поршоонхонуудыень гарза хоролтоггүйгоор түлжүүлбэл, нэгэ эхэ гахай жэл соо 2-2,5 тонно мяха үгэхэ жэшээтэй. Энээнһээ ондоо ямар мал иимэ түргэн үдэжэ, иимэ ехэ ашаг үрэ үгэжэ шадахаб?

ТЭРЭНЭЙ мяханай амтатай, зөөлхэн, шэмэтэйн булганда мэдээжэ. Хүнэй бөөдэ хайса шэнгэсэтэй, тухатайшые белок, шухала бодос аминокислота мяхандань элбэг

байдаг. Калорингоо талаар үхэрэй, хониной мяханһаа хураггүй дээшэе бшуу. Гахайн мяха, гадар өөхэ холилсонгүй хайн шанартай колбаса буйлуулхын аргагүй. Тэрэнэй мяха түүхэйгээр сонгоогоод, дутуу шанажа хатаагаад, эдихэдэ, удаан хадагалхадашье хайн.

Ямар тэжээл эдьюулхэнһээ гахайн мяха, өөхэнэй шанар яажа дулдыдадаг бэ гэжэ Рязаниин хүдөө ажахын академии ректор, профессор Г. Туников бэшэхэдэ, иигэжэ тодорхойлоно: "Мяханайн хайн шанартай байхын тула гахайда ешмээнэй, шэниисын, хара таряанай ороһоо, талха, горох, морхооб, свёкло, бобово ургамалай ногоо, машиндагдаһан хү, иилгэдэһэ эдьюулбэл зохид". Гансал соя, обёос, шэнгэн бурдууг, заһананай зүйл эдьюулхэдэ мяханийн муу амтатай, нэгэ ондоо үнэртэй болодог байна. Тэдэндэ олон янзын тэжээл холижо эдьюулхэдэл хайн гэжэ автор бэшэнэ.

Мүнөө республика соомнай хамтын, үмсын, фермерскэ ажахынуудта гахай хэр үсхэбэрилэгдэнэ гээшэб? Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министерствын дэргэдэ эмхидхэгдэнэ "Свинопром" эблэлэй түрүүлэгшэ К. А. Урмакшиновтай энэ асуудалаар хайхан халта хөөрөлдөө нэм.

- Байдалнай ехэл бирагүйшгэ даа. Энээн тухай хэлэхээ, бэшэхээшые айхаар. Эблэлэй эмхидхэгдэнэһээ хойшо хүүлэй хоёр жэлдэ гахайнуудые дан ехээр үсөөлэлэгэ зааха тогтоогоод байһан юм. Тийгэбэшье - тэжээлэй дутамаһаа, илангаяа шанартай холимог тэжээлэй үгы дээрһээ мүнөө үедэ томо гахай болон поршоонхонууд хяа үхэнэ. Гансахан үнгэрһэн 3 харада хамтын ажахынуудта байһан 35,6 мянга шахуу гахайнуудай 5727-инийн гарзалаа, - гэжэ Кирилл Аркадьевич хэлэнэ.

Энэхэлээшээнэ уламжалан, Республикын Статистикын талаар гүрэнэй комитетдэ ошожо, гахай үсхэбэрилгэ тушаа хэдэн тоо, баримтануудые бэшэжэ абааб. Байгша оной апрелин 1-дэ республика соо бүхыдөө 145 мянга гаран гахай үсхэбэрилэгдэнэ. Тэдэнэй 98,8 мянганиинь хүдөөгэй хүн зоной хубийн ажахынуудта харууһалагдана. Илангаяа Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын аймагуудай зон үмсэдөө гахай олоор барина. Эндэ айл бүхэндэ дунда зэргээр 1,2-1,5 гахай хүртэнэ. Тэрэншые ойлгосотой. Эдэ аймагуудта бага-ехэшье хаа, гахайн эдихэ тэжээл, ороһоо таряан яһала абтадаг ха юм даа.

Гэхэтэй хамта хүүлэй үедэ зарим аймагуудай колхоз, совхозууд, таряашадай ажахынуудай эблэл, нэгэдэлнүүд, жэжэ хамтарал, хамжаанууд гахайнуудаа зааха олошоруулжа байһаниинь тэмдэглэхээр. Зэдын аймагай хамтын ажахынуудта нёдондо эдыдэ 543 эхэ гахай байгаа хаа, тэдэн мүнөө 1022 бодоо. Хяагтын аймагта гахайнуудын 9277 хүрэтэрөө олошоруулагдаа. Хорийн аймагта нёдондо оройдоол 32 гахай байгаа хаа, мүнөө 140 болоод байна. Нэгэшье толгой гахайгүй байһан Ахын аймагайшые хамтын ажахынууд мүнөө 111 гахайтай болонхой.

ТИИХЭДЭНЭ Загарайн, Ивалгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй ажахынууд тэдэнэ үсөөлөө. Жэшэнь, Бэшүүрэй аймагта нёдондо энэ үедэ 2658 гахай үсхэбэрилэгдэжэ байбал, мүнөө тэдэн 1900 хүрэтэрөө үсөөлэгдэбэ.

Энэ һалоариһаа мяхан хэр абтанаб гээд харабал, хэрбээ 1995 оной түрүүшын кварталда хамтын ажахынуудһаа 2828 центнер гахайн мяхан гүрэндэ худалдагдаа хаа, энэ жэлэй 3 харада 2034 центнер тушаагдаад байна. Үнгэрһэн жэлдэ тус бүридөө дунда зэргээр 80 килограмм шэгнүүртэй гахайнууд мяханай комбинадта

тушаагдажа байбал, мүнөө тэдэн тус бүридөө арай гэжэ 62-63 килограмм татана. Нёдондонойхиһоо зааха олон (4117 толгой) мяханда худалдагдабашье, шэгнүүр дарасань бага байжа, өөдтэй газар хороонгүй.

Иимэ байдалай шалтаганшые ойлгосотой ааб даа. Ороһоо таряанай, илангаяа холимог тусхай тэжээлэй айхабтар үнэтэй болошоод байхада, ажахынууд таряагаа гахайда эдьюулхнаар тэрэнэе худалдаһан, талхан болгоһомнай дээрэ гэжэ тоолоно бшуу.

Гахайн мяха дэлгүүр дээрэшые, гүрэндэшые худалдахада, сэнгын яһала бараг, үнэтэй шэнги. Тээд тэдэниие тэжээлэнэй гаргаша яашье харюулагдаһагүй.

Тэжээлэнь үнэтэй, харууһанайн гаргашын ехэ байхада, яахабши. Эдэндэ, илангаяа жэжэ поршоонхотой эхэ гахайнуудта хүйтэнэй сагта дулаан, харуул гэрэлтэй байранууд хэрэгтэй ха юм. Энэмнай ехэхэн гаргашатай ааб даа.

Зоной эдихэ хайн шанартай мяха ехээр үйлдбэрилхэ гээд, гахай үсхэбэрилгэ, шахалгада гүрэнэй зүгһөө тусгаар анхарал хандуулагдаха, энэ талаар ажахынуудта дэмжэлгэ үзүүлэгдэхэл ёһотой байгаа гэжэ ханахаар. Гахайгүйгөөр хайшан гээд, ондоо ямар мал тэжээжэ, түргэн саг соо мяха ехээр абаха арга бииб?

Нүгөө талаараа илангаяа хүдөөгэй хамтын ажахынууд хүүлэй жэлүүдтэ гарза гаргаша ехэтэй, олзо оруулнаггүй гээд, хонин хүрэгөө хяа-хяма үсөөлжэ байна. Тэрэнгэй хамта эдихэнэе харюулнаггүй гэхэн бөөрөө гахайнуудаа хорожо орообди. Тийхэдэ ямар мал үсхэбэрилхэ болонобибди? Бодожо, шэбшэжэ үзэхөөр лэ даа.

М. НАМЖИЛОВ,
редакцийн социальне-экономическа таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

Усть-Ордаһаа
мэдээсэнэ

САГ ХҮЛЭЭХЭГҮЙ

хаяхан округой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан үнгэрөө.

Техникээ, үрэнһээ бэлдэлгэ, үтэгжүүлгэ болон тоһо, шэнгэн түлшын материалнуудые худалдан абалга суглаанай гол асуудалнууд байгаа. Гадна мал ажалай һалбарид мүнгэ нэмэжэ үгэхэ тухай хэлсэгдээ.

Нёдондо жэл хүдөө ажахын үйлдбэрилэгшэд округой бюджетһээ эд бараанай урьһаламжа абанан аад, бусаахая яараагүй, зарим ажахынууд ороһотой байгаад, регионий жасада ормуулаагүй гэжэ округой захиргаанай гулваа А. Н. Батагаев мэдээсэбэ.

Энээнһээ боложо трансфертын мүнгэн хожомдоо. Мүнөө жэл иимэ ушар дахяад дабтахагүй, булганда адли харюусалга тохогодохо гэжэ хэлсэгдэбэ.

В. ИНХИРЕЕВ.

Хабарай тарилга угтуулан

ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРГЭХЭ ГЭБЭЛ...

Хабарай тарилгын халуун хаһа тулажа ерээ. Энэ хабартаа 2752 гектарта шэниисэ, 1635 гектарта обёос, 324 гектарта ешмээн, 3966 гектарта тэжээлэй ургамал, 10 гектарта хартаабха болон овоц таригдахаар хараалагдана. 2875 гектар талмай паар болгодохо хараатай.

"Юу таринаш, тэрэнээл суглуулхаш" гэдэг ород арадай оньһон үгын ёһоор, хабарай тарилгын бидэнэй ажабайдалда хэды шэнээн уда ханартай байһан тухай мэдэжэшые, ойлогожошые байдагбди. Тээд жэл бүри урданайнгаа алдуу эдүүнүүдые дабтажал байдаг нэгэ жэгтэй заншалтайбди. Хэзээ, хэды шэнээн сагай үнгэрхэдэ, газарайнгаа эзэд гээшэбди гэхэн мэдэрэлтэй боложо, урданайнгаа юумые ула болонгүй, тэдэнэе дабтахаа болихо зон гээшэбибди гэжэ ханахада, урма хухархаар, гомдолтой шэнги байдаг.

Газар гээшэ бидэниие тэжээжэ байдаг, юу тарихабибди, тариһанаа хуряжа шадана гүбди, тэрээгээрээл агамидархабди гэжэ мартадаггүй таряашад эртэнһээ энэ ажалда бэлдэжэ, бэлэн болонхой. Иигэжэ хэлэхэдэ, Хамниин А. Д.

Хандуевай, Бүргын В. С. Тогмитовой хүтэлбэрилдэг таряашадай ажахынуудые дурданаб. Тус ажахынууд хабарайнгаа тарилгада бэлэн гэхэдэ болохо.

Ерэхэ баян ургасын нуури - үрэнэ хүрэнгэ, тэрэнэй шанар болон ха юм даа. А. Д. Хандуевай ажахы өөһэдгөө үрэнэ хүрэнгөөргүйсэд хангажа, газар эдүүрилхэ болон тарилгын машинануудые үшөө намартаа заһабарилжа бэлэн болгонхой. Бүргын ажахынхид баһал эртэнһээ ханаата боложо, Зэдын аймагай Дээдэ-Бургалтайн колхозноо андалдаагаар үрэнэ абажа, өөһэдгөө гүйсэд ханганхай. Оньһон техникыи заһабарилга хайнаар эхилхэн аад, запас хэрэгсэлнүүд дугалдажа, хаад ушаруулна.

Хадагалагдаһан хүрэнгын шанар тухай хэлэхэ болоо хаа, оройдоол 43,6 процент үрэнэн тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй, энэмнай нёдондонойхидо шанарайнгаа талаар хүрэхэгүй, хураггүй доро болоно. Үлэгшэнэй таряашанай ажахынуудай эблэлэй хоёрдохи отделин болохо Харсаада, Хуртагын, Цахирай ажахынуудай үрэнэ сэбэрлэдэг оньһон техникын

заһабарилгаагүй гү, али үгы байһанһаа боложо, үрэнэн тарилгын шанарта гүйсэд хүрэгдөөгүй. Тиймэнэе тус ажахынуудта бии байгаа үрэнэе дулаан агаараар үлээлгэн, хүшээр арилгададаг буртаг үбһэнэй үрэнһөө сэбэрлэхэ, хордохо хүдэлмэри ябуулагдаа.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилгада 26 трактор заһабарилгаада ёһотой. Намарһаа абан оньһон техникэ тухайгаа ханаагаа табяагүй ажахынууд мүнөө ехээр ядалдана. Хуртагын, Үлэгшэнэй ажахынууд оньһон техникээ үбэлдөө хайнаар хадагалжа, заһабарилгаагүй ушарһаа боложо, мүнөө запас хэрэгсэлнүүдэй дугалдахада, заһабарилгын хүдэлмэри унжагайруа. Гансал Хуртагын ажахынуудта ДТ-75 түхэлэй 4 трактор, Т-150 түхэлэй 2 трактор заһабарилгаа байна. Гансал запас хэрэгсэлнүүдые абахын тула 340 миллион түхэриг хэрэгтэй болоно.

Тарилга үнгэргэхын тула аймагта бүхыдөө 4020 тонно түлшэ-тоһо олголын материалнууд хэрэгтэй аад, мүнөө оройдоол 1271 тоннодо хүрэнэ. 5-6 жэлэй урдахана 1

гектар талмайда 50 килограмм хүрэтэр минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг бэлэй. 1994 ондо 20 килограмм оруулдаг болоо байна. Жэл бүри минеральна үтэгжүүлгэ хүрһэндэ оруулханы хүшэр боложо, мүнөө жэлдэ энэениие абаха мүнгэнэй үгы байһанһаа уламжалан, үтэгжүүлгэ хэгдээгүй. Тийгэжэ газарай хүрһэн муудаж, таряаланай үрэжэл доошолно гэшэ.

Эдэ бүгэдые абажа харахада, мүнөө жэлэй хабарай тарилга ороё хүшэр байдалда үнгэрхөөр хараалагдана. Гэхэ зуура, энэ жэлдэ саһа багатай байжа, хүрһэн хуурай шахуу. Ургамалай баян ургаса абаха гээд, эдэ бүгэдые бултыень хараадаа абажа, хабарай тарилгын хүдэлмэри тон бодомжотойгоор ябуулха, таряалануудые буртаг үбһэнһөө, шохой шулуунһаа сэбэрлэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха, тарилгын гурим наринаар сахихые оролдох болоно.

Б. ОЧИРОВ,
Захамнай аймагай хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном.

БОЛЬНИЦЫН БАРИЛГА ҮРГЭДХЭГДЭХЭНЬ

Республиканска больницын шэнэ операционно байсан бариха талмайда түрүүшүн хүлдэ ёһололой шорой малтагдаба. Байгша оной ноябрь харын хүлээр байсан бодхоогдож, жэлэй дүүрэтэр бүхы барилга ашагалгада тушаагдахаар хараагдагданхай.

Богони болзорго ашагалгада тушаагдаха барилга дүршэлтэй барилгашадай болон мүнгэн зөөрийн хүсөөр бэлүүлэгдэхэ аргатай. Нэрлэгдэгшэ хоёр эрхэ нүхэсэлын одонхой. Москва хотодо үнгэргэгдэһэн Буряад Республикын үдэрнүүдэй үедэ Президент Л. Потапов урьһаламжын мүнгэ абаха тухай хэлсэндэ гар табяа. Тэрэнэй ёһоор И. Матенянай хүгэлбэрилдэг "Каматас ЛТД Лихенштейн" фирмэ тус операционно блогы барилгада 1998 оной декабрь хүрэтэр жэлэй болзорго 9,75 проценттэйгээр 5,7 миллион доллар үгэхэ болоо. Тэдэнэй хунган шэлэлгэ хэһэнэй удаа "Тхоместо инжиниринг" гэжэ финскэ компани подраджигаар тодорбо. Господин Матенянай хэлэһэнэй ёһоор, юундэ тус фирмэ шэлэгдэбгэхэдэ, Россия хүдэлхэн дүй дүршэлын болон хайн шанартай проект дурдаханиин хараада абтаа. Тэршэлэн 85 жэлэй дүй дүршэлтэй компаниин нэр хүдэлхэн бага бэшэ үүргэ дүүргэе. "Тхоместо инжиниринг" компаниин вице-президент Ю. Виртанин, проектые хүгэлбэрилэгшэ М. Вуори, "Каматас ЛТД Лихенштейн" фирмые толгойлогшо Н. Матеня гэгшэдтэй республикын Президент Л.

Потапов уулзажа хөөрэдөө. Господин Ю. Виртанин ерээдүйн операционно байшангай проектые республикын Президентэ харуулаа: хоёр дабхар барилгын дабхар бүхэндэ найман, тэрэ тоодо зүрхэндэ операци хэхэ таһалганууд түсэблэгдэнхэй. Гэнтүн ушарта дулаагаар, электрын элшэ хүсөөр таһалгаряагүй хангалга хараагдагданхай. Байшангай газара тухэлын больницын корпусуудай түхэлдэ зохилдуулагдажа баригдаха, тиин тэндэхи архитектурын эрилтэнүүдтэ харюусаха юм.

Л. Потапов проектын шанарые үндэрөөр сэгнэжэ, тус барилгын талаар гараһан асуудалнуудые саг дары шийдэхын тула тэрэниие хиналтадаа абаха гэжэ найдуулаа. Манай нютагай барилгашад һууриены табиха, доодо дабхарыень бодхоохо байна. Июнь һараһаа эхилжэ, финскэ барилгашад хамһалсажа, тиин энэ барилга дүүргэгдэхэ ёһотой.

Республикын Президент айлшадтай тус компаниин модо бэлэдхэлгын асуудалнуудые зүбшэбэ. Финляндидэ шэлбэһэтэ мододой хомор, тиихэдэ Буряад орондо элбэг байһан ушар хоорондоо удаан болзорой харилсаа байгуулха арга олгохо байна гэжэ Президент мэдүүлэе.

Энэ уулзалгада Республикын Элүүрые хамгаалгын министр Б. Бальжиров хабаадаба.

Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

НАЙДАЛДАНЬ ХҮРТЭБЭ

ЗАХААМИНАЙ аймагай таряашадай ажахынуудай "Үлэгшэн" эблэлэй гүйсэдхэхы директорээр хүдэлжэ байһан Ц.Ц. Цыренов аймагай захиргаанда хүдэлхөөр дэбжүүлэгдэжэ, орондон залуу мэргэжэлтэ Х.А. Очиров хунгагдаба.

Энэ хүндэ сагта нютагайхидай найдалда хүртэжэ, харюусалгата тушаалда ороһоорнь Хэшэгтэ Аюшеевичые үнэн сэдхэлхээ амаршалаад, харьяата зонойнгоо түлөө хам оролдон, ажахын хэрэгүүдые арга онолтойгоор бүтээжэ ябахыень хүсэе!

Г. ТУРТУЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Х.А. Очиров. С. БАДУЕВАЙ фото.

ЗАГАНА ОЛЗОБОРИЛОГШОДОЙ АНХАРАЛДА

Россин Федерациин Правительствын 1995 оной сентябриин 26-да баталһан тогтоолой ёһоор, заһаһа олзоборилгы зүбшөөһэн лицензи үгтэхэ болонхой.

Ушар гиимэһэ "Байкалрыбвод" управлениин комисси заһаһа олзоборилгы зүбшөөһэн лицензи юридическэ нюурнууд болон бусад хүнүүдтэ үгэдэг болохо юм.

Нэгэдэхээр, заһаһан болон уһан соо ажамидардаг бусад амитадые олзоборилхо дуратайшуул, хоёрдохөөр, 110 квт хүсэтэй двигателүүдтэй судануудые хэрэглэдэг, суднагүйгөөр эддэб зэр зэмсэгүүдээр заһаһа олзоборилгошод лицензи абаха ёһотой гэшэ.

Тэршэлэн уһа сөөрэмүүд, нуурнууд болон бусадшы мурэнүүдтэ заһаһа үсхэбэрилхын тула мүн лэ манай управлени Россин Федерациин заһаһа олзоборилгын комитедэй зүгһөө лицензи үгэхэ эрхэтэй.

Гиимэһэ заһаһа олзоборилхо ба заһаһа үсхэбэрилхэ талаар хэрэгтэй ямар документүүдые үгэхэ тухай асуудалаар "Байкалрыбвод" управленидэ, заһаһа аршалан хамгаалха талаар инспекциүүдтэ хандахада болохо байна.

С. ГОРБАТЫХ,

"Байкалрыбвод" управлениин ахалагша инспектор.

Хонин ажахыгаа хүгжөөе!

ГУРБАН ТАЛЫН ХӨӨРЭЛДӨӨН

(Шухала асуудал шийдэхэ талаар үнгэргэгдэһэн суглаанһаа тэмдэглэл)

ажахын продуктуудые бэлэдхэхэ таһагай начальник Ф. М. Кауров гэгшэд энэ суглаанай хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

Үнгэрһэн жэлдэ нооһо бэлэдхэхэ талаар ябуулан хүдэлмэрийн ба хоёр талын тоосоной үрэ дүнгүүд, байгша ондо орохоёо байһан харюусалгатай хаһа соо нооһо тушааха шухала асуудалые шийдэхэ зорилгонууд тушаа суглаанда хабаадагшад өөһэд өөһэдынгөө ханамжануудаар хубаадаһан байха юм. Уни удаан саг соо үргэлжэлһэн хөөрэдөөнэй һүүлээр гурбан талаһаа сугларгашад нимэрхүү шийдэхэбэрилнүүдые баталан абаба. Тусхайлбал, нэгэдэхээр, Шэтын областиин газар дайда дээрһээ нооһо бэлэдхэжэ, федеральна жасада тушааха талаар тусхай эрхэ түлөөлэгдэтэй бэлэдхэгшые томилхо тушаа областиин захиргаанай гулваагай тогтоол энэ жэлэй майн 1 болотор абтаха ёһотой. Хоёрдохөөр, республикын болон областиин бүхы түхэлэй ажахынууд урданайхидаал адьяар акционернэ "Улаан-Удын нарин сэмбын мануфактура"

бүлгэмтэй хэлсээ баталһанайнгаа ёһоор 1996 оной туршада хайшалһан "сагаан алтая" тушааха байна. Тиихэдээ тэдэнэр үнгэрһэн жэлнүүдтэ худалдаһан нооһонийнгоо түлөө тоһо түлишын материал, арадай хэрэглэмжын эд бараа, запас хэрэгсэлнүүдые түлбэри болгохо абадаг туримаа энэшые жэлдэ үргэлжэлүүлхээр шийдэбэ. Тэрээнһээ гадна мүнгэнэй түлбэридэ аван болгогдон, мүн лэ сэнтэй саарханууд (вексельүүд, налог һомололгын ба казначейскэ уяланууд) үгтэхэ болонхой. Гурбадахяар, федеральна жасада тушааһан нооһонийнгоо түлөө акционернэ "Улаан-Удын нарин сэмбын мануфактура" бүлгэмтэй тоосоо хэхэдээ, Шэтын областиин захиргаан, Буряад Республикын Правительство ба Россин Федерациин Финансын министерство гурбан хоорондоо ханалаа нэгэдэнгээр хүдэлхэ ёһотой болоно. Нооһо сорт сортоорнь илгеха м э р г э ж э л т э д ы е —

классировцигуудые суг хамтааран бэлэдхэ тушаа нэгэн ханалтай шийдэхэбэри абтаба. Эндэ илангаяа зооветеринарна мэргэжэлтые бэлэдхэ шухала гэжэ тоологдоо.

Энэ суглаан дээрэ худалдагдаха нооһоний сэн тушаа ехэ удаан хөөрэдөөн болоо. һүүлэйн һүүлдэ тушаагдаһан нэгэ килограмм нооһондо (сэбэр утаһанайн гарасаар тоолоходо) 20000 түхэриг түлэгдэхөөр хэлсэгдэхэдээ, акционернэ бүлгэм тушаагдаһан нооһонийн түлөө 50 процент аван тэрэ дарьдань түлэхэ болобо, харин үлэгшыень фабрика ороһон бүхы нооһыень шалгажа дүүргэһэн хойноо Россин дэлгүүр дээрэхи нооһо худалдан абалтын үнэ сэнгүүдһээ дулдыдан, түлэхөөр хараалба.

Тэрээнһээ гадуур федеральна жасада худалдагдаһан килограмм нооһондо гүрэн түрөөһөө нэмэгдэжэ, 15000 түхэриг, нютагай бюджетдээ үшөө 1000 түхэриг түлэгдэхэ байна.

Д. ДОНДКОВ.

Акционернэ "Улаан-Удын нарин сэмбын мануфактура" бүлгэмтэй, Шэтын областиин Хүдөө ажахын департаментын, Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствын хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар нэгэдхэмэл суглаан хаяхан боложо, "1996 ондо нооһо бэлэдхэхэ талаар харилсаа холбоо байгуулха ба "сагаан алта" тушааһанайнгаа түлөө тоосоо хэхэ тухай" асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Акционернэ "Улаан-Удын нарин сэмбын мануфактура" бүлгэмтэй зүгһөө тус предприятиин директор, Социалис Ажалай Герой К. П. Альцман, экономика хөдөлмэрийн талаар директорэй орлогшо В. В. Шаах, "ПОШ" фабрикын үйлдэбэриие эрхилэгшэ С. В. Подрезов, Шэтын областиин Хүдөө ажахын департаментые түлөөлһэн областиин захиргаанай гулваагай орлогшо, департаментын начальник Н. И. Гантимуров, департаментын начальнигай нэгэдэхэ орлогшо, Эдэе хоолой корпорациин директор А. Г. Серегин, департаментын начальнигай орлогшо Н. И. Куликов, Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствэһээ министр А. М. Шевченко, мал ажалай таһагай начальник К. А. Албашеев, хүдөө

Анхандаа манай завод сагаан эдээнэй яһала ехэ, олон янзын продукт буйлуулжа гаргадаг предпряти байһан гэшэ. Тэрэ үедэ энэ тойронхи ажахынуудта булгандань һу наалин томохон фермэнүүд байгаад, үнээдыньшы мүнөөнэйхитэй жэшээгүй олон, һышы ехээр хаадаг хааб даа.

Энэ талаар мүнөө юун боложо байна гэжэ булта хараһабди. Хэды тийгэбэшые үйлдэбэрээ зогсоонгүй, али аргаар лэ сагаан

ХҮНДЭШЬЕ НААНЬ, ХҮДЭЛНЭБДИ

эдээнэй зүйлнүүдые багаханаршые наань, буйлуулха, худалдан абаргашадта хүргэхэл гэжэ оролдонобди.

Гүндын тоһоной заводто мүнөө энэ шадархи Иисынги, Тулдуунай совхозуудай, "Улаан-Туяа", Шэрэнгийн, Хоргын колхозуудай һу наалин фермэнүүд һуеэ тушаана. Илангаяа "Улаан-Туяа",

Шэрэнгийн колхозуудай, Яруунын хүдөө ажахын хамжаанай фермэнүүдһээ мүнөө үедэ һуна яһала ехэ ородог болохо байна.

Заводтонай 8 хүн хүдэлжэ, хоёр сүүдхэ бүхэндэ 150 килограмм сыр 120 килограмм сагаан тоһо буйлуулна. Ажалаймнай түлөөһэн бирагүйшгэ даа. Салингаа саг

соонь абанагүйбди. Мүнгэн муртгүйгөөр ороногүй. Ядахадаа заводой дирекци хүдэлмэрилэгшэдтөө салингийн мүнгэнэй орондо эд хэрэгсэл, эдэе хоолой зүйлнүүдые хубааха баатай болоно.

А. ГРИГ, заводой үнинэй хүдэлмэрилэгшэ.

Яруунын аймаг.

ШАГНАЛ

Экономическа хүдэлмэрийн талаар габыятай байһанайн түлөө ба үни удаан саг соо о р о л д о с о т о й г о о р ажаллаһанайн түлөө Россин Федерациин Президент 1996 оной мартын 31-нэй Зарлигаар хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

"Россин Федерациин габыята экономист"

Бартанова Вера Павловнада - Буряад Республикын Экономикын министрствын таһагай начальник.

һурагшадые хургалгада ба хүмүүжүүлгэдэ габыятай байһанайн түлөө ба үни удаан саг соо оролдосотойгоор ажаллаһанайн түлөө Россин Федерациин Президент 1996 оной мартын 31-нэй Зарлигаар хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

"Россин Федерациин хургуулин габыята багша"

Зубкова Светлана Афанасьевнада - Кабанскы районной Селенгинскэ 2-дохи дунда хургуулин багша.

Монхорова Капитолина Владимировнада - Хориин районной Хориин дунда хургуулин багша.

Попова Лидия Григорьевнада - Бэшүүрэй районной Бэшүүрэй 1-дэхи дунда хургуулин багша.

Степанова Светлана Жалсановнада - Түнхэнэй районной Горхоной дунда хургуулин багша.

Тугаринова Клавдия Ивановнада - Зэдын районной Петропавловкын 1-дэхи дунда хургуулин багша.

Чувашова Вера Петровнада - Баунтын районной Витимэй дунда хургуулин багша.

Искусствын һалбарыда габыятай байһанайн түлөө Россин Федерациин Президент 1996 оной апрелин 9-нэй Зарлигаар хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

"Россин Федерациин габыята артист"

Зориктуева Марта Цыреновнада - Буряадай гүрэнэй академическэ драмын театрай артисткада.

Соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ, арадай уран бэлигы хөгжөөлгэдэ ба идхан дэлгэрүүлгэдэ габыятай байһанайн түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

"Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ"

Гармаева Нина Будаевнада - Арадай уран бэлигэй республиканска түбэй таһагы даагшада.

Данилова Мария Ильиничнада - "Ангара" гэжэ фольклорно ансамблиин хүтэлбэрилэгшэдэ.

Дашинимаева Валентина Цырендоржиевнада - Арадай уран бэлигэй республиканска түбэй таһагы даагшада.

Дондукова Дагзама Дондоковнада - Арадай уран бэлигэй республиканска түбэй таһагы даагшада.

Коршунова Ольга Ивановнада - Кабанскы районной өөһэдын захиргаанай соёл, кино болон спортын талаар комитедэй эмхидхэлэй методическа түбье даагша.

Норбоева Людмила Чагдаржаповнада - Арадай уран бэлигэй республиканска түбэй директорэй орлогшо.

Т О Л Г И

НЮТАГ нютагта тахилгата хада ууланууд байдаг. Манай Иисэнгэдэ Баян-Хонгор гэжэ тахилгата хада бии. Тэндэхи буряадууд хэр угһаа тэрэндээ шүтэжэ, мүргэжэ, тахижа байһан түүхэтэй.

Эдгид Иисэнгэ нуурай урда эрьедэ оршодог Баян-Хонгор буурал баабайнгаа хойто хормойдо Баян Базар гэжэ

—Ахайхан Базар доншуур маани уншанан хүн,—гэжэ нютагаархидынь хэлсэдэг юм хэн. Доншуур гэшэмнай заха үзүүртэ хүртэшгүйгүгү ехэ тоо юм гээбэ. Минии ойлгоходо, миллиард тоо иигэжэ нэрлэдэг хэбэртэй агша.

"Доншуур маани уншанан хүнэй шүдэн дахин ургажэ, сайһан үһэниинь харладаг юм",—гэжэ хүгшэдэй хэлсэхые

хүүгэдые үдхэн, Гүндэ нютагта ажаһуудаг даа. Доншуур маани уншанан Ахайхан Базарай аша басаган болоно гэшэ аабза.

Нагаса баабайннай Бадма гэжэ хүбүүниинь лама болоһон байгаа. Тиигээд хүлгөөтэ гушаад онуудта хамалганда орожо, түрмэ хинданда хаагдажа, хүйтэн сэдбэг заха хизаар руу сүлэлгэдэ

(ваджра), гаруудяар адислажа байхыень нюдөөрөө хараһан байнаб. Бурханай ном заабари хүнүүдтэ ойлгуулха гэжэ ходо хөөржэ хуудаг хэн.

Тэрэл буянгаараа ута наһа эдлэжэ, аяар 103 хүрэн байгаа бээ гэжэ ханагшаб. Тэрэл буянгаарнь бидэшье—аша зээнэрын, манайшье үри хүүгэд хайн ябанал даа. Үндэр наһа эдлэн Ахайхан Базарай

Арсалан ЖАМБАЛОН ЗАЛИ ОШОТ ОЙ ЗАЛУУ

НАҢАТАНДА

(Үбгэд, хүгшэдэй ханагшаар)

Үндэр наһаая эдлэн Үбгэд, хүгшэды хүндэлбэл, Үрээл, буяндань хүртэн Үлзы жаргалаа мэдэрхэт. Эхэ эсэгэ хоёртоо Энэрхы хайханаар хандан, Үгын, унтарин, эдеэнэй— Үнэтэ гурбан зөөлнөөр Үргэн хариулаха нэшхэтэй, Үнжэгэн хайхан сэдхэлтэй Хүбүүд, басагад байгша

хайт, Хүнэйл эрхимынь гэлсүүлхэйт! Үетэн нүхэд гэшэмнай Үргэн замай ханинар юм— Үгэ, хэрэгээр дэмжэдэг Үнэн, найдамтай хүнүүд юм.

Эрхим нүхэд гэгдэхээр Эбээ бүхэлэн ябаһайт, Ажал, байдал бүхэндэ Абьяас нэгэдэн амжаһайт! Дүүмэр хүнүүд хайрагай, Дүмүү зангаар дүнгэһэйт. Дүршэл, хабаяа хубаалдан, Дүүнэр мэтээр дахуулһайт. Өөһдөөш наһажаал

болохот, Өөгшөөхэ хүнүүд хэрэгтэй. Хайхан жэшээ харуулбал, ханаан тэгшэ байхалта. Хайн ханаатай ябахада, "Һара, нарандал" гэлсэдэг. Муу ханаан бэе гутаадаг, Мууе хайнаарнь заһадаг. Уужам сэлгээр бодолтой, Уян налархай сэдхэлтэй, Улад зоние баярлуулха Урма зоригтой ябыта. Зориг гэшэ—эрын хүлдэ, Зон арадтаа зориулһайт. Зориг, хүсөө зүбөөр бэлдэн, Зоболон, аюул сараһайт! Энэ үеын хүшэр сагта Эрхэһээ бэрхэнь дээрэ, Эртэ бодоод, нара угтан, Эгээл тухатай ажал хэһэйт! "Һалан хүн—һанги нагта, Һальхайн "үрөөһэн бөөрэ..." Һалан, Һальхайда—

хамаагүй, Һанаа амар, тунгаасагүй. Хайша хэрэг һалан байха— Хаанаш бөөдэ дарамта, Харин Һальхайгаар ябаха Хайран нэрын дарамта. Хайн зантай хүн бүхэндэ Хайхан нүхэд наашалдаг, Муу зантай зарим хүндэ Муухай ханаан наашалдаг. Хайн зангаа үргэн, сахин, Хайхан нүхэдтэй жаргаһайт. Муу зангаа хойноо орхин, Муухай ябадалһаа мултарһайт. Сагаан һарын толондо Сагаан сэдхэлтнай ялбаг лэ! Сагай залгаа оршондо Сагаан хэрэгтнай мандаг лэ!

ДОНШУУР МААНИ УНШАҢАН

алдаршанан манай нагаса баабайтан ажаһуудаг байгаа. Баяншье гэхэдэ, юунэй тиимэ баян байба гэшэб даа. Юрэдөөл, дутын түрэл болохо Данзан ламбагай гүүлэдэг, ехэ мэргэн лама байһан гэхэ. Тэрэ ламбагай нагаса баабайн гарай альгы хараад:

—Ши ехэ баян хэшэгтэй хүнши,—гэһэн юм гэлсэдэг. Тэрэ хэлэнһэнь уламжалан, Баян Базар гэжэ алдаршанан байгаа.

Алтан, Хорнихоогойнгоо баян тала дайдада үмсын ажалтай һуһан Базар нагаса баабайтан ажаһуухада, нэгэ хэдхэн үхэртэй, 2-3 адуу моритой, арбаад хони ямаадтай байгаа юм ааб даа. Манай нагаса баабайтан үбэл болоходо, үбэлжөөндөө зөөдэг, зундаа зуһаландаа ородог, үбэл түлээгэ хүрэхэ соонь бэлдэдэ, хэндэнь наалта хэбгүй, эбтэй эстэй хэн амидаржа хуудаг байгаа гэжэ эжынгээ хооронһоо мэдэхэб.

Алтан дэлхэй дээрэ амиды мэндэ ябажа байхада, саг жэл түргэн үнгэржэ, аха үеын зоной далда ороходо, дороһоо шэнэ үетэн ургана. Иигэжэл нэгэ үе урдахия нэлгэжэ, нэлбэжэ байха жама ёһотой юртэмсэ ха юм даа.

Манай нагаса баабайн намтарые хөөрхэ болоо һаа, һониншье, уташье байха юм. Наһанайнгаа ута болоходо, Ахайхан Базар гэжэ хүндэлүүддэг болоо хэн. Минии мэдэхын, нагаса баабай ном һудар иражал, маани уншажал хуудаг бэлэй.

дуулагша хэм. Нэгэл удхатайгаар хэлэгдэн байгаал бээ.

Нагаса баабайнгаа эдир, залуу ябахыень мэдэхэ бэшэб даа. 103 хүрэжэ, наһа бараһаарнь тооложо гаргахадаа, 1865 гү, али 1866 ондо түрэн байдаг. Тиихэдэе улаан хубисхалай болоходо, таби гаража ябаһан хүн байгаа бшуу даа. Гушаад онуудай эхээр коммунын тогтоходо, колхоз байгуулха үеэр 65-тай гү, али 66-тай ябаа. Тигэшье һаа, нютагтаа колхозой тогтоходо, гэшүүн боложо ороһон гэжэ эжымни хөөрөгшэ.

Шэнэ байдалай тогтохо үеэр нютаг бүхэндэ өөр өөрын шударгышуул, эдэбхитэд элиржэ, баян гарбалтай хүнүүд колхоз руу "шургана" аа гү, гэжэ ухаангүй һэргилдэг байгаа юм. Иисэнгэдэ һая тогтоһон колхозой түрүүлгшэ Тогооной Цыденжап гэгшэ зондо хандажа:

—Баян Базартан гэжэ айлые колхоздо абаһамнай гү, али үгы гү?—гэжэ асуухадань:

—Хүндэ мууе хээгүй, шадаал һаа, үгытэй ядуу зондо тухалха гэжэ байдаг айлайхи. Хайн сэдхэлээрэ, хайн үгөөрөөшье дэмжэдэг,—гэлдэн, тэдэниие колхозой гэшүүд болгожо абаһан гэхэ. Яахабши даа, саг тиимэ байгаа ха юм даа.

Нагаса баабайтан олон үри хүүгэдтэй байгаа. Гурбан хүбүүтэй, гурбан басагатэй хэн. Ехэ хүбүүниинь—Базарай Буда гэдэг колхоздо аба эжытээс ажаладаг байгаа. Мүнөө Хандасуу басаганиинь олон үри

эльгээгдэн юм гү, зүгөөр мэндэ һөөргөө бусаагүй хэн.

Ушөө нэгэ хүбүүниинь—Дондог нагаса ямаршьегүй ажал хэжэ ябатараа, ангиин дайсан гэжэ хардуулжа, тушаагдаад, бусалтагүй ошоһон байдаг. Дондог нагасын ганса басаганай үри хүүгэд, наһажаал зон болонхой, эдгидхэн Иисэнгэ нютагтаа үнэржэн хуудаг.

Манай нагаса баабайн маани уншажа һуухада, н ю т а г а р х и д а й м н а й заримшуул асуудаг байгаа ха:

—Ахайхан, хоёр хүбүүдэйнгээ хойноһоо маани уншана гүт даа?

—Хүбүүдэйнгээшье хойноһоо уншаал аабзаб. Юрэдөөл, эхэ зургаан зүйл хамаг амитанай түлөө гэжэ уншагшаб даа. Тамын амитад тамын зоболонһоо мултарга, бэрид боложо түрөөшэд тэрэнһээ хахасаг, адагуусан түрэл олоошод, тэрэнһээ зайлажа, дээдэ гурбан заяанай али нэгэндэ түрэхэ болтогой гэжэ зальбардагби,—гэжэ Ахайхан Базар хариусадаг хэн гэжэ манай нютагай үндэр наһатан мүнөөшье болотор хөөрлэдэг.

Үнэхөөрөөшье, нагаса баабай даруу зантай, хамагта туһа хүргэхэ ханаатай, энэрхы сэдхэлтэй үбгэн хэн гэжэ ханаандамни хадуугданхай агша. "Үльгэр далайһаа" эхилээд, уншаагүй номын үсөөн юм хэн аабза. Ламын санаар һахил абаһаншье бэшэ һаань, нютагаймнай хүнүүд үхибүүдэйнгээ найжа болгодог байгаа. Бага хүүгэдые ошороор

гушанар, дүшэнэр, зээнсэрнүүд түбиие дүүрэгжэ байна гэхээр болонхой, үнэр баян ябана ёһотойбди.

Хүн гэшэ хүрһэтэ дэлхэй дээрэ наһа эдлээд үнгэрхэдөө, хайн гү, али бирагүйхэн мур сараа үлөөдэг байна гэжэ баһал үндэр наһанай дабаан өөдэ үгсэжэ ябахадаа ажагладаг гэшэб. Шадаал һаа, хайхан мур сараа үлөөхэ гэжэ хүн бүхэн оролдохо жэшээтэй.

Тиигээд лэ зондо хайниие хэжэ, золоо эдлэжэ, буянаа хэжэ, бурхандаа мүргэжэ, эбтэй эетэй, элүүр энхэ, ута наһатай, удаан жаргалтай ябаял гэжэ үетэн нүхэдтөө хандаха байнаб. Манай нагаса баабай шэнги, доншуур маани уншаашьегүй һаа, хүн бүхэн хүндэ тухатай байхые оролдохо зэргэтэй даа.

Тиигээд "Буряад үнэн" хадан үндэн хэлэн дээрэмнай гаража байдаг гансахан газетэ гэжэ мэдэнэбди. Энэхэн газетэсээ дэмжэн, мүнгэ алтанай хоморшье һаа, аха аргаараа захижа, уншажа байгыт гэжэ уряалха байнаб. Хүн бүхэн өөртөө тухатай юумые энэ газетынгээ нюурта олодог байхал даа.

Би хадаа доншуур маани уншажа, 103 наһа хүрэн Ахайхан Базарай зээ басаган болоно гэшэб. Нагаса баабайни эдлэн наһанда тулатараа ябахатнай болтогой гэжэ хүн бүхэндэ үрээл түхөөнэб.

М. ЦЫДЕНОВА,
ажалай ветеран.

ЭРДЭНИ НЭРЭТЭ ХУЛГАНА ЭРЭЭН ХООЛОЙТО ГУЛАБХАА ХОЁР

(Онтохон)

Нэгэ ойн соорхойдо Эрдэни нэрэтэ хулгана эрээн хоолойто гулабхаа хоёр нүхэсэжэ байгаа. Нэгэтэ эрээн хоолойто гулабхаагай нүхэнэй урьхада ороод, бархиржа байхада:

—Таанад, бү айгты, намда найдагты. Минии ерэтэр таанад бултадаа үхэн мэтэ болоод хэбтэхэт. Урьхашан ерээд, үхөө гэжэ ханаад, урьхаа абажа магад. Тиигээ һаань, урьхаа бултанһаатнай абамсаарнь, булта гансата һэрд гэлдэдэ ниидэшэхэт,—гээд ниидэжэ Эрдэни нэрэтэ хулганын нүхэн дээрэ ерээд:

—Нүхэр - ээ!—гэжэ ооголбо. Тиихэдэнь хулгана гараад:

—Юун болооб? Ямар гэм тохёолдооб?—гэбэ.

Эрээн хоолойто гулабхаа хэлэбэ:

—Бидэнэр урьхада баригдаад байнабди, одоо ши тэрэ урьхыень таһара хазажа, таһалжа үгыш,—гэбэ. Тиихэдэнь хулгана ошожо, тэдэнэй урьхые таһара хазажа үгэмсөөрнь, гулабхаанууд булта урьхаһаа гаража, ниидэжэ ошоһоор амар жаргажа байдаг болоһон юм.

С. БАХЛАЕВ.
Авторай зураг.

Арадай уран бэлигэй республиканска түбэй 60 жэлэй

ойдо

ХҮНЭЙ хуби заяан бурханһаа табисууртай байдаг гэлсэдэг. Зарим зон бүхы наһаараа хүгжэм дуунда, нүгөөдүүлһынь хатар нааданда дурладаг, бүхы бэлиг шадабарияа арадай ашта туһада зорюлдаг ха юм. Эгээл иимэ хуби заяатай хүнүүдэй нэгэн болохо, саб-яб гэшхэдэлтэй, хүнгэн солбоноор хатаран байжа дүршэлтээ хүнүүдтэй хубаалдадаг, ходоодо дорюун, хүхюун зандаа ябадаг Виктория Владимировна Абгалдаевае танихагүй, мэдэхгүй хүнүүд үсөөн ёһотой. Толгойдоо гоё найхан, эрэн-марьян чалмаа малгай үмдэнхэй, зоригтойгоор алхалхан энэ эхэнэрье Гэсэрэй нааданай эмхидхэгдэһэн стадион дээрэшье, театрнууд соошье, талмайнууд дээрэшье харахат. РЦНТ тээшэ яаран алхалжа ябахадань, заабол уулазахат.

НАНАНАЙНЬ ДУРАН - ХАТАР

(Россин болон Буряад Республикын соёлой габьяата

хүдэлмэрилэгшэ В. В. Абгалдаевагай зохёохы ажал тухай)

Виктория Владимировна бүри үхибүүн ябаханаа хатарха, байра дээрээ эрьедэхэ, хатар зохёохо дуратай нэн. Түрэл нютаг Гахандаа (Эрхүүгэй аймагай Баяндайн районий) бодото нэеи гэртэ түрэлэн Вика басаган б наһанһаа үншэрөө. Булга багша мэргэжэлтэй байһан эхынь эгэшэ Евдокия Ангаевнагай, абга эгэшэнэрын Виктор Михалханович, Галина Михалхановна Башенхаевуудай үргэмжөөр хүнэй зэргэ хүн болон мүндрэлхэн, мүн поэзиин, литературын оршон байдалда - Гоголиин, Пушкинай номууд соо өөдөө болоһон басаганай хүгшэн абань бөө байгаа.

Дүрбэн хүүгэдтэй байһан Евдокия нагаса абгайнгаа 5-дахы үхибүүн боложо, ехэ болоһон Вика багадаа уян бзетэй гимнастка байгаа. Эрхүүгэй университетэй студент болобошье, бага наһанайнгаа хүсэлье бзелүүлжэ, 1957 ондо Улаан-Үдын оперно театрта ержэ, мэдээжэ балетмейстер Михаил Заславскиин студия хүдэлхөөр уригдаа. Удаань "Байгал" ансамбльда орожо, баһал бэлигтэй балетмейстер Михаил Арсеньевтэй хүдэлхэ хуби заяатай байгаа.

Хатаршад О. Будаев, С. Халбаев, Л. Балдаева, Н. Дригенов, М. Фотеев гэгшэдтэй хатаржа эхилһэн байна. Сюитэдэ, Рязовой "Ёхорто", бусад хатарта Виктория хатаржа, олоной найшаалда хүртөө нэн. 1988 онһоо А. Галсанэгэй эмхидхэн циркдэ (Владивосток) орожо, уян бзетэй акробадай уялга жэл соо дүүргэе. һөөргөө "Байгалда" ержэ, Москвада үнгэргэгдэһэн литература болон искусствын хоёрдохи декадада хабаадаа, бүхы Союз соогоо гастрольдо ябаа.

-Наггин дуранай мэдэрэлтэй ушарха золтой байгаа, Чингис гэжэ хүбүүтэй болооб, эхын жаргал эдлэхэ хубитай байгаа. Нарайтай байгаад ажаллаха гэшэ хүндэ байгаа, нилээн олонтой тулалдааб. "Текстильщик" гэхэн соёлой

байшанда ажаллааб, олон дарганарта ажал бэдэржэ хандааб. Гансал министр байһан Дамба Зодбич Жалсареев ехэ туһалаа, дэмжээ нэн, мүнөөшье тэрэндэ баярые хүргэнэб, - гэжэ В. В. Абгалдаева уяан хөөрөө нэн.

Ажабайдалда шэрүүнээр шэрбүүлээшье наа, 4-тэй хүбүүгээ балетмейстер орхижо байжа, Баунтын аймагта ошожо ажадань туһалхан габьяатай. РЦНТ-гэй директор байһан Владимир Михайлович Ковальчук 1970 ондо Виктория Владимировнае ажаллахыень уриһан байна. Тэрэ гэхэнһээ хойшо олон тоото фестивалнуудые, конкурсуудые, ансамблнуудые эмхидхэлсэһэн габьяатай.

"Туяна" (хүтэлбэрилэгшэнь Л. Ф. Пинигина) ансамбльтата Москвада үнгэргэгдэһэн бүхэроссин фестивальда хабаадажа, лауреадууд болоо. Виктория Владимировнагай найруулангайһан, хамнасаһан хатарнууд олон. "Байгалай долгинууд" гэхэн ансамбльда "Манай басагад", "Байгалай сээсэг" гэхэн хатарнуудые нэргээн найруулаа нэн.

РЦНТ-дэ байгуулагдаһан "Лотос", "Булжамуур", "Уянга" гэхэн шэнэ ансамбльнуудай байгуулалтада бэлигтэй хатаршан туһалаа, шэнэ номернуудые табилсажа, уран бэлигээ хубаалдаа.

1979 ондо Түнхэнэй соёлой үдэрнүүдтэ "Хэнгэргэ" гэхэн ансамбль байгуулаасаба. Сэлэнгын, Ивалгын, Баунтын аймагуудай фольклорно коллективүүдтэ бэрхэ балетмейстер ехэ туһалхан байна. "Осикта" ансамблиинхидтай Москвада амжалтатайгаар хабаадаа. Анха түрүүшынхээ ВДНХ-да оротонной ансамбльтай хабаадаһанда тэрэ ехэ урматай байдаг.

"Лотостой" хамта Чехословаки (1982 он), Франци (1986 он) Виктория Владимировна ошожо, бэлигтэй

хатаршадай искусстватай хариин ороноудай харагшадые танилсууһан байна.

1990 ондо "Наран Гоохон" гэхэн арадай фольклорно ансамбль байгуулжа, шадаха мэдэхээ дамжуулаа. Баруун буряадуудай дуу, ёхорнуудые олоной үзэмжэдэ дурадхалхан байна. Баян дүршэлтэй, эмхидхэлэй арга шадабаритай энэ балетмейстерэй ябуулжа байһан ажал ехэ. Республиканска уда шанартай ехэ-ехэ, олон тоото үдэшэнүүдые, концерт наадануудые Виктория Владимировна шадамар бэрхээр эмхидхэнэ.

Бэлигтэй хүтэлбэрилэгшэ, балетмейстеры РЦНТ-гэй директор Н. Донсоронова, В. Дашининаева, Л. Норбоева, бусад сүт хүдэлдэг нүхэдын ходоодо дэмжэдэг, ажал хэрэгын үргэдэг юм.

-Хүн зоной һанал хүсэлнүүд ходоодо найхан байһай, ханаа сэдхэлһын дүүрэн байһай гэжэ сүт хүдэлдэг нүхэдтөө хүсэнэб. Арадай уран бэлиг саадаһан хүгжөөхын оршон байдалда хүдэлдэг зондо элүүр энхэ, жаргалтай байхыень үрэнэб, - гэжэ хөөрөлдөөнэйнгөө түгэхэдэ В. В. Абгалдаева хэлээ нэн.

Ажабайдалда туршалгануудта дарагдаагүй, үнөөхил хүхюун, дорюун зандаа үлэһэн, бэлиг талаангаа хубаалсажа байдаг Виктория Владимировна Абгалдаевада үшөө ехэ амжалта, хайн хайханиие хүсэнэбди. Манайшье гэр бүлын Дымбрыловтэнэй ансамблиин хүгжэлтэдэ В. В. Абгалдаевагай орууһан хубита бии. Наһанайнгаа дуранда - хатарта тэрэ саадаһань үнэн сэхэ байха гэжэ этигэнэбди.

Б. ОРБДОЕВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. В. Абгалдаева нүхэдэйнгөө дунда.

Гэр бүлын архивһаа.

Эртэ урда сагта,
Үни холын үедэ,
Хэдэн зуун мянган
Жэл болоо юм бээ,
Хэншье тэрэниие
Мэдэнгүй гэнэл даа.
Онон голой урда эрьээр
Ургаһан Нэлы нарһан гэжэ
Нарһан модоной
Нарай жааханда
Байһан гэлсэхэ юм.
Онон голой
Хойто, урдашье юм гү,
Баруун, зүүн Тариин
Алишье заханда юм бээ,
- Байһан хууһан нютагынь
Мэдэхэ аргагүй юм гү,
Мэдэгдээгүй хаанашье юм бээ,

Турлин бөө гэжэ
Ехэ баян хүн
Байһан гэлэй гэлсэхэ.
Олон түмэн адуутай

Гэшхэһэн гэлэй гэлсэхэ.
Онон голой урда эрьейн
Ара тала ержэ,
Турлин бөөгэй
Зунай халуун ганда
Анганан тэрэ олон
Түмэн адуун
Онон голые таһалтар
Ууһан юм гэлэй гэлсэхэ.
Турлин бөө тэрэ
Адуунайнгаа ябаһан
Онон голые таһалдатар
Ууһан газарһаань
Онон голдо үхэһэн
Ори ганса хүбүүгээ
Оложо абаһан
юм гэлсэхэ.
Тэрэ газарын
Мүнөөшье Байса
гэжэ нэрэтэй гэлсэхэ.
Онон голой
Урда эрьедэ юм гэлсэхэ.
Турлин бөөгэй
Олон түмэн адуунай

ТУРЛИН БӨӨ

Табан хушуу малаар
Тон адли баян
Байһан хууһан гэлсэхэ.
Турлин бөө гэшэ
Түрбөөр ганса хүбүүтэй
Байһан гэлэй гэлсэхэ.
Яагаадшье юм бээ,
Ан агнажа ябаа юм гү,
Заһаа, жараахай
Барижа ябаа юм гү,
Али Онон ехэ
Голые нэтэлжэ
Хойто, урда
бэеынь гаража
ябаһан юм гү, -
Баян бөөгэй
Ганса хүбүүн
Онон голдо
Омогорхоо юм гү,
Яагаадшье даа
Тэрэ хүбүүн
Онон голдо орожо,
Үхэшэһэн байгаа
гэлсэхэ юм.

Тэрэ үеын болоһон юумэ
Хэншьеб үзэһэн, хараһан
Байбаб даа гэнэ.
Тийгэбэ яабашье,
Ийгэжэ хэлсэдэг гэлсэхэ.
Түрбэн ганса хүбүүгээ
Онон голдо алдаһан
Турлин бөө гэшэ
Олон түмэн адуугаа
Сутлууһан гэлэй гэхэ.
Тэрэ үе сагта
Айхаттар ехэ ган гасуур
Байһан юм гэлсэхэ.
Энэ Баруун, Зүүн
Хоёр Тари нуурай
Нарай хүхэхэн ногоотой
Гоби тала байһан
юм гэлсэхэ байгаа.
Турлин бөө гэшэ
Тэрэ үеынгөө
Олон түмэн адуугаа
Энэ хоёр найхан
Уһагүй талада
Зунай халуун
Ган гасуурта
Адуугаа ангаажа,
Долоон дүүрэн хоногто
Ээрэһэн юм гэлэй гэлсэхэ.
Энэ юуцадэб гэхэдэ,
Адуугаа ангаагаад,
Анганан олон түмэн
Адуугаараа Онон ехэ
Голые таһалтар уулгажа,
Онон голдо алдаһан
Ори ганса хүбүүгээ
Оложо абаха зоригтой
Турлин бөө гэшэ
Олон түмэн адуугаа
Ангаһан юм гэлсэхэ.
Турлин бөө баян
Тэрэ анганан өөрынгөө
Олон түмэн адуугаа
Хойто зүгы барижа,
Онон гол туухадань,
Зунай халуун ганда
Долоон хоног анганан
Тэрэ олон түмэн адуун
Ошохо, ерэхэдэ,
Онон голой
Урда эрьээр
Ургажа байгаа
Нарай сагдуул
Нарһан мододые
Үндэһэтэйнь
Хуха-биса

Ошохо, ерэхэдэ,
Нарай сагдуул
Нарһан мододые
Таһа гэшхэһэн,
Хоёр ехэ талмае
Баруун үүдэн сүлэ,
Зүүн үүдэн сүлэ
гэжэ байдаг гэлсэхэ.
Турлин бөөгэй
Олон түмэн адуугаа
Ээрэһэн, тойроһон
Энэ хоёр нуурай
Гоби талын
Үбһэ ногоон
Турлин бөөгэй
Олон түмэн адуунай
Хурса туурайда үндэһөөрөө
Оройдоо ургаха аргагүй,
Болотороо таһа-биса
Гэшхэгдэн,
Ялан боложо,
Үлэһэн гэлэй гэлсэхэ.
Турлин бөө гэшэ
Ганса хүбүүгээ алдаһанһаа
хойшо

Хэдышье болотор
Хаанашье байһан
хууһаниинь бү мэдэе.
Турлин бөө гэшэ
Үхэжэ хосорхо
Сагайнгаа хүсэхэдэ,
Табан хушуун малаа
Тала дайдаар
Зэрлиг ан гүрөөл болгожо,
Табиһан юм гэлсэхэ.
Тэрэниие баһа
Хэн мэдэбэ, хараба,
Үзэбэ бэлэй даа.
Адуугаа - хулан,
Хониёо - аргали,
Ямаагаа - зээрэн,
Тэмээгээ - хандагай,
Үхэрөө - харлаг -
Иимэ табан
Ан болгоһон юм гэлэй гэжэ
Урданай хууһан
Үбгэд, хүгшэд хэлсэдэг
гэлсэхэ.

Тэрэ саһаа хойшо
Турлин бөөгэй
Адуугаа ангаажа
Ээрэһэн, тойроһон
Энэ хоёр хуурай гоби
Хоёр Тари гэжэ нэрлэгдэһэн
гэлсэхэ.
Зүүн, Баруун Тари гэжэ
Ехэ нуур мүнөөшье байна.
Энэ хоёр Тариин тойрожо,
Эртэ урда саһаа хойшо
Буряад яһатан хуудаг
Байгаа юм гэлсэхэ.
Мүнөөшье Баруун, Зүүн хоёр
Тариин тойроһон
Колхоз, совхозой
Хонишод, малшад -
Буряад зоп олон
хуудаг байна гэнэл.

(Ононой эрьейн нютагуудай мэдээжэ үльгэршэн Галсан Тыхеевһээ 60-аад онуудаар П. Балданжабонной бэшэжэ абаһан зохёол. Эрдэмтын архивһаа нүхэрынь - педагогикын эрдэмэй кандадаг Дулма Дарижаповна Дарижапова хэблэлдэ бэлдэбэ).
Туурай - туруун.

Захаaminaй аймагай Үлэгшэнэй һургуулиин байгуулагдаһаар 70 жэлэй ойдо

Багшын ажалай ветеран Ц.Д. Н. Норбоевой "Иимэ багшанар хүдэлхэн юм" гэһэн дурсалга-хөөрөө "Буряад үнэн" газетэдэ уншаад, сэдхэлни ехэл хүлгэжэ, үнгэрхэн жэлнүүдые ухаандаа тэхэрюүлэн һэргэхэдэл гөбөб. Үнэхөөрөөшье, минии түрэнэн Үлэгшэн тоонтодо нютагаймнайшье, ондоо тээһээ ерэнхэнше олон бэрхэ багшанар хүдэлөөл даа.

**ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ
БАЯР ХҮРГЭНҮҮ**

Цырен-Доржо Норбоевичой статьяда нэмэлтэ болгон нэгэ хэды дурсалгаяа бэшэхэ гэжэ шийдээ хүм. Тус статья дотор гол түлэб 1956 он болотор үе тухай хөөрөгдөө. Санагын дунда һургуулиин директор байһанаа 1956 ондо Үлэгшэнэй һургуулиин завуч боложо ерэнхэн хүм. Жэл соо хүдэлөөд, "Красный Октябрь" колхозой парткомой секретаряар, удаань сельсоветэй түрүүлэгшээр хүдэлөөб. Наһанайм нүхэр— ород хэлэ ба литературын багша А.Г. Аханаева завучай тушаалда ажаллаа хэн.

Е.М. Баранниковай 1962 он болотор директорээр хүдэлхэнээр удаа Е. Ш. Жамсаранова, Ш.Э. Базаров, М.Б. Хубриков, Ц.С. Очирова, О.Ц. Гармаева удаа дараалан директорээр ажаллаһан байна. Мүнөө Ж.Ц. Гармаев һургуулиин директор мүн. 1975 ондо һургуулиин шэнэ байһан баригдажа түгэсхэгдэһэн юм.

...Түүхэ руу түр зуура эрьеэд үзэе. Хамтаралай эдэбхитэн Ц. У. Улзытуев һургуули байгуулаха хэрэгтэ ехэн хубитаяа оруулаһан гэжэ элирнэ. Тиихэдэ табазургаан жэлэй туршада колхозой түрүүлэгшээр ажаллаһан, БурЦИК-эй гэшүүн байһан Цыденжаб Санжеев эрдэм гэгээрэлэй гуламта эмхидхэлгэдэ хүсээ зориулаһан бэлэй.

Мүнөө үеын зон ханажа

ябар. Ц. Г. Гармаев һургуулиин модон томо байшан барилгыг толгойлоо хэн. Бригадиршье, прораб, начальнигысье байгаа гээһаа, хамаагүй. Энэмнай 1936 онһоо 1940 он болотор хугасаада болоно. Онһон техникэ гэжэ үгы, хуу бар хүсөөр бодхоогдоһон ааб даа. Мүнөө 86 хүрэжэ ябаһан Ц.Д. Б. Байров (нютагайн нэрэ Мархай үбгэн), 1941 ондо дайнда ошоод бусаагүй Лубсан Жаргалов гэшгэд сугтаа модо хирөөдөжэ, хүхэ барижа ажаллаһан байха.

Цырен-Доржо Норбоевичой статья дотор дурдагдаагүй, олон үедэ ажаллаһан мэдээжэ багшанарыг нэрлэхүү. Россин Федерациин габыята багша Д.Н. Цыбикова, Буряад Республикын габыята багшанар Ц.Х.Х. Дыгирова, Д.О. Орбодиева, мүн багшанар М.Н. Ринчинова, С.Д. Хамаганова, А.Б. Амокова, Д.Н. Нимаева, Х.Д. Банеева, М.Д. Цыденова гэшгэдыг нэрлэмээр. Тэрэшэлэн манайда багшалһан М.Н. Матханов, А.В. Никоров гэшгэд удаань Буряадай багшанарай институтай ректорнууд, Ф.Н. Гаханов, Ф.Ш. Хаглеев профессорнууд болоһон намтартай.

Дайһаа бусажа ерээгүй багшанар гэхэлэ, М.М. Амагаев, А.Ш. Шапхаев, Н.К. Бадашкеев, М.Ж. Жутдуров, Д.Ж. Улзытуев, Б.

М. Буржинов, һургуулиин директор Федор Гаврилов гэшгэд болоно.

Багшанартайгаа хамта дайнда мордоод бусаагүй шабинар гэхэдэ, Дугар Очиров, Ломбо Гуляев, Будажаб Балданов, Будажаб Гуржапов, Бама Данзанов, аха дүүнэр Дамдин-Цырен, Цырен-Даш Арданжаповууд, Георгий, Виктор Воробьевууд, Еремей Бадашкеев, Анатолий Стоного, Цырен-Аюша Цыренов, Бама Дашапилов, Ендон Цыденов, Эрдэни Очиров, бусадыг бии.

Россин Федерациин габыята багшанар П.Ц. Гомбоева, Ц.С. Очирова, багшын ажалай ветеранууд Е.Т. Питерский, Е.М. Алексеева, А.И. Хамаев, Н.З. Жалсанов, Д.Д. Дамчиева, М.Ж. Очирова тухай һурагшадынь һайн һайханаар дурсажа ябадаг.

Буряад орондо спорт хүгжөөлгэдэ һургуулимнай онсогабыатай гэжэ мэдээжэ. Буряад Республикын физкультура ба спортын талаар габыята хүдэлмэрилэгшэд Ш.А.

Хазагаев, Ж.С. Цыремпилов гэшгэдыг хүндэлэн нэрлэмээр. Спортын 17 мастер һургуулиһаамнай урган гараа. Эдээнэй 5-ниинь уласхоорондын классай мастернууд мүн. Онсолбол, хүнгэн атлетикээр Владимир Цыренов, боксоор Александр Дугаров, һур харбалгаар Туяна Гончикова, Бальжинима Цыремпилов, Гэрэлма Эрдынеева гэшгэд болоно.

Һургуулиемнай дүүргэдэ, мэдээжэ болоһон хүнүүд гэхэдэ, СССР-эй арадай артист Дугаржаб Дашиев, Россин Федерациин габыята барилгашан Надежда Аюшеева, Россин Федерациин габыята багша Сасэгма Цыжипова, поэтесса, республикын Журналистнуудай холбооной Я.Гашегай нэрэмжэтэ шангай лауреат Галина Дашеева, хүдөө ажахын талаар— Буряад Республикын габыята зоотехнигүүд Александр Юсудуров, Сергей Банзакцаев, Буряад Республикын габыята экономист Галина Гончикова, республикын габыята

врачнар Доржи Буянтуев, Базар Балданов, республикын габыята механизаторнууд Николай Дамбаев, Николай Дамдинов, республикын габыята малшан Василий Дамдинов гэшгэд болоно.

Эрдэмэй гурбан кандидат, доцентнууд гэхэдэ, педагогическа эрдэмэй кандидат Владимир Балдаевые, техникескэ эрдэмэй кандидат Роддон Дымшиловые, түүхын эрдэмэй кандидат Владимир Дугаровые нэрлэмээр.

Удангүй түрэл һургуулиманай байгуулагдаһаар 70 жэлэй ойн баярай тэмдэглэгдэхээ байхада, эдьгэн хайрата нютагтамнай хүдэлжэ, эдэб үеын зоние эрдэм мэдэсэтэй болгоһон багшанарта, һурган хүмүүжүүлэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхэ дурам хүрэнэ.

Цырен-Доржи ДУГАРОВ, Буряад Республикын габыята багша, ажалай болон дайнай ветеран.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1962 ондо һургуулиа дүүргэгшэд багшанарта.

Хүршэнэрэй һонин "ОРДА" ТЕАТРАЙ АМЖАЛТА

Эрхүү хотодо жэл бүри "Театральная деревня" гэжэ конкурс эмхидхэгдэдэг. Тус конкурсдо "Орда" гэжэ арадай театр багуудай зүжэг харуулжа, олоной һонирхол татаа. Округой һууриной театрай хүтэлбэрилэгшэ Н.С. Сафонова буряад үндэһэн соёлдо түшгэлэн, зүжэгүүдыг табидаг юм.

АРАДАЙ ХҮГЖЭМ ЗЭДЭЛБЭ

Усть-Ордын хүгжэмэй һургуулиин багшанар арадай инструментнууд дээрэ хүгжэм гүйсэдхэгшэдэй уласхоорондын конкурсдо хабаадаба. Москвада үнгэргэгдэһэн конкурсдо арадай 92 ансамбль суглараа. Манай хүгжэмшэд 14-дхи һуури эзэлжэ, уласхоорондын конкурсын дипломантнуудай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

З. ЮМДУНОВА.

Боолон-Түмэрэй нуурнуудһаа эхиез абажа, алдарты Байгал ариуухан далайда шудхан ородог уһа мурэнүүдэй, гол горходой дундаһаа Баргажан гол яһала томонуудайнь тоодо ородог. Тэрэнэй утань 400 гаран километрум.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада Баргажан гол дээгүүр эвенк угсаатанай отоглон һуудаг Тазы ба Турхигта гэжэ газарта хүүргэнүүд табигдаа.

"Иркутсклесстрой" трестын Баргажанай-Адаг һууриндахи барилга-хабсаралгын управлениин коллективэй гэшүүд харюусалгата энэ хүдэлмэриг бүтээгээ хэн.

Хүүргын гол тулга болохо үндэр томо шэнэһэн баханануудыг уһанай оёорой хурьһэндэ тусхай онһон түхээрэлгын хүсөөр багса һуулгаа.

Аймагай харгы заһабарилгын участогай модошо дархашуул "Бурводмелиорация"

БОГОНИ ХАРГЫГААР, ТҮРГЭН САГ СОО...

нэгэдэлэй хүдэлмэришэдтэй сугтаа һуулгагдаһан бахананууд дээгүүр хабтагайнуудыг дэбдин табяад, автотранспортын гараха дэбисхэр хэжэ, саг дарыдань ашагалгада оруулба.

Мүнөө эдэ хүүргэнүүд нютагай хун зоние жэншэдгүй һайнаар хангана. Тэдэнэй ашаар элдэб зүйлэй эд бараац богони харгыгаар, хэрэгтэй газартаа саг соогоо асарагдана.

Аймагай түб Хурамхаан тосхоной урда тээ Гутаарха горхоной Баргажан голдо шудхан ородог "Шэнэһэн-Нуга гэжэ газарта үшөө нэгэ хүүргын барилга эжилээ.

Баһал Баргажанай-Адагай барилга-хабсаралгын управлениин дүршэлтэй

барилгашад иишэ ерэжэ, ерээдүйн хүүргын баханануудыг горхоной үшөө мүйлхэн хуягтай байха үедэнэ бүхэлэн һуулгаа юм.

Тээмэндэ Хурамхаан тосхоной өөрыгөө хүтэлбэрилгын захиргаанай зайһан Анцифир Михайлович Япхановтай уулзахада, иигэжэ хөөрөбэ:

—Манай Хурамхаандахи хүүргын барилгыг арадай барилга гээд соносхонхойбди. Тус хүүргэ имагталхун зоной һайн дураараа суглуулаһан мүнгөөр хэгдэжэ байна. Энэ барилгын хамаг хүдэлмэриг дүршэлтэй хүүргэһэн Александр Бубеев хүтэлбэрилнэ.

Хүүргэһэн Александр Шагжиевич Бубеев хадаа "Бурводмелиорация"

нэгэдэлэй мастераар хүдэлжэ ябахадаа, доһхон урадхалтай хадын горхон Шаманка дээгүүр хүндэлэн түмэр-бетоноор шудхамал хүүргын барилгын хүдэлмэри ябуулаа юм.

Мүнөө Барханай сомоной харьяата газарай Баргажан гол дээгүүр шэнэ хүүргэ баһал баригдажа байна. Энэ барилгын мунгыень гүрэн һомолһон юм.

Дэлгүүрэй экономикын хэды хүндөөр нэбтэрэн орожо байгаашыг һаань. Хурамхаанай аймагай хүтэлбэрилэгшэд хун зоной эрилтэнүүдыг шийдхөжэ, холо, ойрын гүүртэ, отаранууд дээгүүр хүдэлдэг зоноо гүйсэд хангаха хэрэгтэ иигэжэ анхаралаа хандуула.

Г. БАДМАЕВ, манай корр.

ХҮГЖЭМ, ДУУН ЗЭДЭЛХЭНЬ

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. К. Агаловай хүтэлбэри доро Майн нэгэнэй хайндэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын предпритинууд, эмхи зургаануудай, Соёлой ордон болон клубуудай хэр зэргэ бэлдэнхэй байхан асуудалаар зүблөөн үнгэргэгдэбэ. Эдэ хайндэрнүүдтэ ямар ажал хэгдэхэ, эмхидхэгдэхэ байхан тухай Улаан-Үдэ хотын өөһэдэгөө хүтэлбэрилгын захиргаанай гулваагай орлогшо И. В. Куруленко тобшохоноор хөөрөжэ үгэбэ. "Ленинэй орден то локомотив-вагон заһабарилгын, Ажалай Улаан Тугай орден то авиационно заводуудай Соёлой ордонуудай коллективүүд, бусад олон бүлгэмүүд хабарай болон ажалай хайндэрэй үедэ хотын Соведаүүдэй талмай дээрэ дуу, хүгжэмөө зэдэлүүлхээр бэлдэнхэй. Гадна хайндэрэй проаграмма соо элдэб янзын конкурс үнгэргэгдэхөөр хараалагдана," - гээд Игорь Владимирович хөөрөөгөө үргэлжэлүүлэ.

- хайндэртэ бэлдэхэл гэнэбди. Мүнөө харахада, хотын үйлсэ, талмайнууд ханаһанда хүрэмөөр сэлбэрлэгдэнэгүй. Нийслэл хотоёо гоё хайхан, сэлбэр болгохын түлөө ханалаа табижа байха ёһотой хотын захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд хэзээнһээ эдэ бүгэдэндэ анхарха юмта? - гэжэ Россин Федерациин Компартиин Бурядай эмхиин гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Б. Базаров асууна.

- Үдэр бүри энэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Тиигээшье наа, техникын, түлишын дутагданһаа боложо, зарим үйлсэ, талмай хүсэд сэлбэрлэгдэнэгүй. Наянай үйлсын захаар ургаһан мододые тайраха, хуушарһыень һэлгэхэ хүдэлмэри эхилээ. Мүн ариг сэлбэрые сахиха тусхай субботник апрелин 27-до үнгэргэгдэхэнь. Городой бүхы предприти, эмхи зургаануудай коллективүүд, хуралсалай албан зургаанууд энэ хэмжээ ябуулагада хабаадуулагдахаар хараалагдана, - гээд нүхэр Куруленко энэ асуудалда харюусана.

- Бусад үдэрнүүдтэнь спортын ямар мурьсөөнүүд хараалагданаб?

- Нэн түрүүн майн 2-ой үдэр "Буряад үнэн" газетын шангуудта хүртэхын түлөө заншалта уридаан, Буряад Республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадиондээрэ Россин зононуудай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда Россин кубогта хүртэхын түлөө наадан "Сэлэнгэ", Шэтын "Локомотив" командануудай хоорондо үнгэргэгдэхэ юм.

Майн 3-да сагаалса мэргэлэлгээр мурьсөөн болохо. Мурьсөөндэ олон хотын мэргэшүүл ерэхэ юм, - гээд Залуушуулай, аяншалгын, физкультура болон спортын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Иванов харюусана.

ИЛАЛТЫН ҮДЭРТЭ ЮУН БОЛОХОБ?

- Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Иалалтын хайндэр республикын бүхы аймагуудта, хото, хууринуудта үнгэргэгдэхэ юм. Нэн түрүүн, Улаан-Үдын гурбан районой ветеранууд хүдэлдэг газарнуудта, ордонууд, клубуудтаа сугларжа, хайндэрлэхөөр, найрлахаар, урмашуулагдахаар хараалагданхай. Майн 7-8-най үдэрнүүдтэ 3 районой Соёлой ордонуудта, мүн Ленинэй орден то оперо болон баледэй академическэ театр соо ажалшадай, дайнай, ажалай ветерануудай баярай суглаан үнгэргэгдэхөөр хараалагдаа, - гэжэ дайнай, ажалай ветерануудай республикын соведэй түрүүлэгшэ М-Ж. Ц. Гармаев элдхэнэ.

Дайнай болон ажалай ветеранууд майн 9-нэй үглөөнэй 11 сагта Соведаүүдэй талмайда сугларжа, баярай митинг үнгэргэхэ. Хотын сэрэгэй комиссариатууд, сэрэгэй гарнизонной бүлэг алба хаагшад митинг, баяр ёһололдо хабаадалсажа, хайндэрлэхэ юм. Танкын хүшөөгэй дэргэдэ Иалалтын хайндэрэй хүндэлдэ зориулагдаһан салот үгтэжэ, Агууехэ Иалалтын үдэрые мүнхэлэхэ.

МОСКВА ХОТО МОРДОБО

Советскэ Союзай болон Россин Федерациин Геройнууд Г. Н. Москалев, Г. И. Гусляков Агууехэ Иалалтын 51 жэлэй парад жагсаалда хабаадалсаһаа Москва хото зорибо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

АНГУУШАДАЙ АНХАРАЛДА

Үргэн Буряад ороноймнай нуур сөөрэмүүд, гол горход дээрэ дулаан оронһоо шотогаа бусажа ерһэн шубууд олошоржо эхилбэ. Энэл үедэ манай республикын ангуушад хабарай агнуури хэжэ захалдаг.

Буряад Республикын Правительство байгша оной майн 1-һээ 20 болотор манай республика дотор хабарай агнуури хэжэ зүбшөөл абаба. Нэгэ ангуушан үдэртөө 2 галуу, 5 нугаһа олзоборилхо аргатай. Тийхэдэ Баунтын, Түнхэнэй аймагуудта жэгүүртэниие олзоборилхонь бүришье наа үсөөн болгодоо. Гадна уласхоорондын гуримай ёһоор 1996 оной туршада республикын зарим аймагуудта уһанай шубуудые агнахань огто

хоригдоһон байна. Хабарай агнуури ямар аймагуудай гол борхондо хоригдоо юм гэхэдэ, Кабанскын районой Сэлэнгэ мурэнэй адаг шадарай халаануудтахи, Хойто-Байгалай аймагай Дээдэ-Ангар гол ой адагтахи, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай Баргажан гол ой зарим газар болоно.

Буряад Республикын бүхы нотагуудта хабартаа баабгай агнахань хоригдонхой.

Агнуури хэжэ дуратайшуул, ангуушад өһөд өһөдэньгөө нотагуудай ангуушад болон заһаһа олзоборилхо ажахын бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдтэ хандажа, тодорхой заабари, зүбшөөл абаха ёһотой.

Манай корр.

БЭРХЭ БАГША

Энэ зураг дээрэ Зинаида Богдановна Тогочеевае харанат. "Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй энэ багша 55 жэлэй туршада хүүгэдые хүгжэмдэ хургана.

Л. Линховоинной нэрэмжэтэ хүүгэдэй хүгжэмэй нэгэдэхи училищин 5 классай хурагша Галя Хадаханова фортепианын жэшээл абажа байна. Мэргэжэлтэ хүгжэмшэн болоогүйшье наа, Зинаида Богдановнагай хүмүүжэмэлнүүд бүхы наһан соогоо хүгжэмэй эди шэдиие зүрхэ сэдхэлдээ гамтайгаар абажа ябаха, сэгнэхэ бшуу.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

"БУЛЖАМУУРАЙХИД" БАЯРТАЙ

Хүн болохо баһаһаа гэлсэдэгбди. Манай "Булжамуур" гэнэн хүүгэдэй хатарай ансамблэда наһанай гурбан бүлэг үхибүүд ябадаг: ехэ, дунда, багашуулай бүлэгтэ хүүгэд хатардаг. РЦНТ-гэй 60 жэлэй ойн баярта хабаадажа аргагүй байһандаа голхорнобди, юуб гэхэдэ, апрелин 26-һаа майн 12 болотор Владивосток хотын "Океан" гэжэ бүхэроссин хүүгэдэй түбтэ үнгэргэгдэхэ "Россин наранай гараха зүг" ("Восход России") гэнэн фестивалда уригданхайбди.

Репертуартаманай буряад хатар олон. Эдэ хатарыемнай Буряад Республикын арадай артистка Оюун Тумурова (хоёрдохи хүтэлбэрилэгшэ) найруулан табяа. Шэнэ гоё костюмуудые (20 миллион гүхэригэй) "Новинка" ательедэ оюулаабди. Технологическа университеттэ (тусхай таһагта) шэнэ сабхинуудые захяабди.

"Булжамуурнай" "Лотос" ансамблиин ерээдүйн халаан болонхой. Бага бүлэгтэмнай 6-8-тай үхибүүд ябадаг. Дунда бүлэгтэмнай 12-13 наһатайшуул, ехэшүүлэйхидэ 15-18 наһатайшуул хабаадана. Хамта дээрээ 84 үхибүүд "Булжамуурта" ябадаг.

Манай эдир хатаршад (ехэшүүлэй бүлэг) Урда Корей ошожо, бэлигээ харуулан байна. Владивостогһоо ерээд, үхибүүдэймнай ансамбль Болгаривада болохо хүүгэдэй фестивалда (июлиин 16-һаа августын 5 хүрэтэр эмхидхэгдэхэ) ошожо түсэбтэй, тиймэһээ харгынь хангаха хэрэгтэ мүнгэн хэрэгтэй. Ехэшүүлэймнай бүлэг август нара соо Франци ошожо, хатар наадантгаа танилсуулха

һанаатай.

Үхибүүдэймнай амжалтада балетмейстернүүд Оюун (Василиса) Андреевна Тумурова, классикын багша Любовь Михайловна Гейкер, концертмейстер Зоя Ивановна Федотова гэгшэд ехэ туһа хүргэдэг.

Өөр тухайгаа хэлэхэ болло наа, 1981 ондо Зүүн Сибириин соёлой институтдай хореографиин таһаг дүүргэжэ, мэргэжэлтэ балетмейстер болоо нэм. Захааминда, Эрхүүгэй областиин Бэлшэр нотагта хүдэлөөб. 1982 онһоо РЦНТ-дэ ороһон байнаб. 1984 ондо "Булжамуур" ансамбльнай байгуулагдаа. 1994 ондо Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ болоһон байнаб.

Хүүгэдтэй үшөө хайнаар хүдэлхэ эрхэ байдал, хайн зал хэрэгтэй. Мүнгэнэй асуудал яһала шийдхэгдэнэ. Эндэ бидэндэ туһалжа байһан республикын

Соёлой министрствэдэ, илангаяа министрэй орлогшо А.М. Майоровада баярые хүргэнэбди.

Бидэнтэй хамта Ивалгын аймагай эдиршүүл Владивосток ошолдохо, дуунуудаа бэлэглэхэ юм. Доодо-Ивалгаһаа Коля Жамбалов, Эрдэни Гармажапов, Оронгоһоо Алдар Ленхобоев, Хурамшаһаа 4 басагад уран бэлигээ харуулха байна. Иигэжэ ондоо аймагуудай үхибүүдтэй харилсадагбди.

60 жэлэйнгээ оие тэмдэглэжэ байһан түбэйнгээ ажалшадта элүүр энхэ, зохёохы ажалай ульһатайгаар, амжалтатайгаар хүдэлхые, хайн хайхан ябахыень хүсэнэб.

Людмила ОВЧИННИКОВА, ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Булжамуурайхид" монгол хатар гүйсэгдэнэ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ХАБАРАЙ ТҮЙМЭРНҮҮД

Манай республика дотор түймэрэй аюул нэргылхэ талаар тон орёо байдал тогтонхой. Мүнөөдэрэй байдлаар хаана, ямар түймэрэй гараһые бүхы дээрэн тодорхойлохо аргагүй ёйна. Мүнгэнэй дутагдан дээрлэхэ ой модо хамгаалха Забайкалийн авиационно бааза уялгата дүүргэнэгүй.

Россин Федерациин ой модоной ажахын федеральна албан түймэрһөө ой модо хамгаалха талаар хэмжээнүүдые абаха зорилготой селекториз зүблөө үнгэргэбэ. Энэ зүблөөн дээрэ манай республикын ой модоной ажахын министр А. Д. Голоушкин республика дотор түймэр сарах хүдэлмэрийн ямар байдалда ороод байһые мэдээсэ.

Е. ЦЫМЖИТОВА.

ОЙ РУУ ОЛООРОО...

Дулдарга хуурин бүхы округ болон область дотороо болбосон түхэлтэй газар гэжэ сууда гараһаар үнинэй юм. Эндэ байд гээд лэ холо ойрын айлшадтай суглаа хурал үнгэргэгдэдэг болонхой.

Нютагайнгаа нюур шарайе сэлбэрээр байлгаха гэнэн урья яһала наринаар сахигдадаг заншалтай юм. Энээнээ даган мартын 1-һээ районой түбэй эмхи зургаанууд болон предпритинуудай коллективүүд захиргаанай гулваагай табихан болзороор олоороо ой гаража, модо бэлэдхээд, хууринайнгаа хашаа хорёонуудые нэльбэхэ, харгы, хүүргэнүүдые заһабарилха хэрэгтэ дамжуулба. Мүнөө 100 гаран кубометр модон асарагдаад,

зайн гал дамжуулдаг зургаанай пилорамада табигдажа, хабтагай, брус, столб болон бусад түхэлөөр хюрөөдэгдөөд, барилгын ажалда хүтэлбэрилэгшэд зоноо эмхитэйгээр хабаадуулжа, жэшээ харуулан хүдэлбэ. Тэдэнэй дунда налагой полициин дарга Владимир Бенианин, байгаали хамгаалгын комитедэй ажалшан Михаил Казаков болон бусад оролоно.

Мүнөө хабарай үедэ хуурин тосхоноо сэлгээ сэлбэр, болбосон түхэлтэй болгохын түлөө бүгэдэ нийтын хүдэлөөн район дотор амжалтатай ябуулагдахань лабтай.

Ц. ГОНГОРОВ.

УРАН БЭЛИГ - АРАДАЙ БАЯЛИГ

Дуун хүнэй зүрхэ сэдхэл баяжуулдаг, бахархуулдаг, сээжэ тэниилгэдэг, баясуулдаг эди шэдитэй. Дуун бүхэнэй удхые шагнагшадай гүн ухаанда хүргэн, сэдхэлэйнь хүбшэргэе дайраха, бодолгого болгохо, баяр болон гуниг түрүүлхэ онсо бэлигтэй, арга шадабаритай хүнүүд, дууша сэдхэлтэй артистнууд бидэниие баясуулдаг, жаргуулдаг гэшэ ааб даа.

Эгээл иимэ бэлиг талаантай артистнуудай нэгэн болохо шанга найхан хоолойтой Елена Антонова мүн. Арбан табан жэлэй саана уран бэлигтэй гэршэлхэн энэ дуушанай баян сэдхэлье, талаангые, байгаалиһаа үгтэһэн онсо шадабариие тээмэндэ буряад драмын театр соо болоһон анха түрүүшын авторска үдэшэ ("Тэнгэри" студиин эмхидхэн) үшөө дахин батадхаба бшуу.

Аргагүй найханаар, олон тоото сээсэгүүдээр шэмэглэгдэһэн энэ театрай тайзан дээрэ (концертн программа "Ургы сээсэгэ утгажа..." гэжэ нэрэтэй байгаа) ехэ зохидоор хубсалһан

"УРГЫ СЭЭСЭГЭЭ УГТАЖА..."

("Тэнгэри" студиин мэдээжэ дуушан Елена Антоновагай зохёохы ажалай үдэшэ тухай)

Елена Антонова гаража, Анатолий Андреевэй "Амарагай хэшэг" гэхэн дууе (үгэнь Н. Дамдиной) мэндын тэмдэг болгон барижа, халуун альга ташалгаар угтагдаа. Амарагай хэшэг болгон, найхан аялгатай дуунуудые бэшэдэг, суг хүдэлдэг хани нүхэрэнь болохо Анатолий Бутуханов "Тэнгэри" студиин уран найханай хүтэлбэрилэгшэ юм.

Энэ үдэшэ хани нүхэрэнь бэшэһэн олон дуунууд зэдэлээ. Нэрлэбэл, "Гуниг", "Захяа", ("Наказ" - ород хэлэн дээрэ), "Шини шарай" ("Твой образ"), С. Капутикянай үгэ дээрэ). Дуун тухан гэхэн дуунуудыень Елена Антонова эндэ олоордог, сугларһан шагнагшадта хүргэхэ, дуун бүхэнэй удхые аяага хүгжэмые дамжуулха гэхэн хүсэлөө бэелүүлжэ шадаа. Зохёохы ажалай баян намтартай энэ

дуушан Эрхүүгэй областиин Оһын аймагай Буряангууд нютагта түрэхэн юм. Найман класс дүүргэхэн дууша басаган Улаан-Үдэ ержэ, Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиде нурахаһаа ороһон байна. Тиигэжэ багаһаа хананан хүсэлын хүсэдэжэ, дуушанай хүнгэн бэшэ харгые тэрэ шэлээ хэн.

Залуу басаганда хуби заяанай зол тудажа, бэлиг суута багшада, урдань бэрхэ дуушан байһан, олон бэлигтэй артистнуудые хүмүүжүүлхэн Надежда Казаковна Петровада заалгаха, шадабария хурсадхан мүлхэ баян арга олгодоо бшүү.

Мүнөө үедэ эстрадна дуунууд бүхы республика соомнай мэдээжэ болонхой, илангаяа залуушуулай дунда тон түргөөр тарана. Тиигээдшье тухай конкурсууд үнгэргэгдэнэ, тиигэжэ хая дуулажа эхилхэн зондо аша

туһатай нүдөө эдэ конкурсууд үзүүлнэ. Хүгжэмэй училищи дүүргэхэн Елена тэрэ үедэ мэдээжэ байһан "Сэлэнгэ" гэхэн эстрадна-хатарай коллективтэ орожо, бүхы Совет орон соогуураа гастрольдо ябаһан байна. Хаанашье ябахаданнай, гоё найхан дуу, хатарнуудые хүнүүд ехэ дулаанаар угтадаг, бидэниие урмашуулдаг байгаа - гэжэ "Тэнгэри" студиин ударидагша Анатолий Бутуханов хөөрэнэ.

Тэрэ үеын "Сэлэнгэ" ансамблиин үгы болгодохо, тэдэнэй солистнууд байһан Елена Антонова, Андрей Чимитдоржиев, Намгар Лхасаранова, хүгжэмшэн, композитор Анатолий Бутуханов гэгшэд өөһэдынгөө студи байгуулжа, "Тэнгэри" гэжэ нэрлээ хэн. Мүнгэнэй талаар хэды хүндэ байдалтайшые наа, мүнөөшье энэ студиин

артистнууд уран бэлигээрээ хүгжэм, дуунда дуратайшуулые баясуулһан зандаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Энэ студиин артистнууд залуу дуушадта, композиторнуудта үргэн харгы гаргажа, ходоодоо дэмжэжэ, туһалжа байдаг юм. Тэрэ тоодо бэлигтэй бэрхэ композиторнууд Баяр Батодоржиев, Цырен Шойжинимаев, Агбан Борбоев гэгшэдэй шэнэ дуунуудтай саг үргэлжэ танилсуулжа байдаг найхан заншалтай. Энэшые удаа "Сагаалган" гэхэн 1-дэхи республиканска конкурсын лауреат, мүн Абакан хотодо үнгэргэгдэһэн эстрадна дуунай региональна конкурсын лауреат Елена Антонова залуу композиторнуудтай шэнэ дуунуудые эндэ сугларгашадай анхарада дурадхаба.

Ц. Шойжинимаевай "Талымни харгыда", Б. Батодоржиевай "Хуби заяан", А. Борбоевой "Малаан нара", найнай дуунуудые бэшэдэг Б. Будаевай "Бусан ерыш" гэхэн дуунуудые Елена ехэ гоёор дуулажа, шагнагшадые бахархуулаа. Авторнуудтай сугтаа дуулахадань, бүри зохид байгаа. Б. Батодоржиевтай, Б. Будаевтай, А. Борбоевой суг дуулаһаниинь Елены бэлигые улам баяжуулба.

Монгол композиторнуудай дуунуудта Елена ехэ дуратай юм. найхан аялгатай, тодо ритмтэй монгол дуунууд (Н. Наранбаатарай "Хүлисөөрэй", Алтан-Хуягай "Минии зүрхэн уйлана") эстрадна дуушанай репертуарые шэмэглэнэ.

Ород хэлэн дээрэ дуулаһан дуунуудынь ехэ халуунаар угтагдаа. Шуууудын носоо тоод, һандал дээрэ хуугаад, олондо мэдээжэ "Ночь света" гэхэн романс Елены дуулахадань, ехэ зохид байгаа. Инаг дуранай нангин мэдэрэл хабар, Эхэ орон, байгаади тухай дуулаһан дуунуудынь эстрадна дуунда

дуратайшуул халуунаар угтажа, баглаа сээсэгүүдые барюулба.

Хабарай амисхаалтай, хүхюу зугаатай энэ концерт наадандань дуушад Б. Батодоржиев, Б. Будаев, бэлигтэй артистнууд А. Чимитдоржиев, Д. Ринчинова, Дымбрыловтэнэй гэр бүлын ансамбль хабаадажа, бэлиг шадабарияа гэршэлжэ, Елена Антоновае уран дуунуудаараа амаршалба.

Залуушууд эстрадна дуунай үргэн харгы нээһэн, хабарай эгээл түрүүшын ургы сээсэг мэтэ найн найхан юмэнэй этигэл найдал түрүүлхэн, дуунай эди шэдитэй танилсуулаһан энэ үдэшэ дээрэ бэлигтэй дуушан Е. Антоновада найхан үгэнүүд хэлэгдээ, баглаа сээсэгүүд барюулагдаа. Тэрэнэй хани нүхэртэн "Буряад Республикын арадай артист" гэхэн үнэмшэлгэ соёлой министрэй орлогшо А.С. Пискунов баярай оршон байдалда барюулаһан байна.

Ургы сээсэгээр угтуулан, дуунай найндэр бэлэглэһэн Елена Антоновагай түрүүшын авторска үдэшэ ехэ амжалтатыйгаар үнгэржэ, гурбан хүүгэдтэй Бутухановтанай гэр бүлын баярые хоёр найхан эжынэрын - Депонария Доржиевна, Ольга Карповна гэгшэд, бусад түрэлхидынь хубаалдаа, мүнгэн бэлэгүүдые дамжуулаа.

Залуу дуушадые, композиторнуудые ходоодоо дэмжэжэ байдаг Елена Антоновагай зохёохы ажал саашадаашье хүгжэн һалбарха, сагаан дардам харгытай байха гэжэ этигээд, үшөө ехэ амжалта, элүүр энхэ ябахыень, үшөө олон найхан дуунуудаараа баясуулжа байхыень хүсэ!

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: "Тэнгэри" студиин эстрадна дуушан Елена Антонова гастролнингөө үедэ.

(Гэр бүлын архивһаа)

РАДИО

29, ПОНЕДЕЛЬНИК

- 6.12 "Анонс". Радиообозрение передач текущей недели.
- 6.20 Радиожурнал "Земля родная" (на бур. яз.)
- 6.45 - 7.00 Информация, объявления.
- 7.22 Программа "Анфас". В выпуске: "Контроль"—об итогах проверки предприятий торговли всех форм собственности г. Северобайкальска продолжит рассказ главный специалист управления Госторинспекции по республике В. Д. Дмитриева; Факты; Комментарии.
- 7.45 - 8.07 Радиостудия "Биракан".
- 19.22 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
- 19.52 - 20.02 "У микрофона—учитель".

30, ВТОРНИК

- 6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
- 6.40 Обзор республиканских газет.
- 6.45 - 7.00 Информация, объявления.
- 7.22 Программа "Встречи"—о деятельности общества "Защита".
- 7.45 - 8.10 "Буряад үнэн": Проблемы и перспективы. В беседе принимает участие редактор газеты А. Л. Ангархаев (на бур. яз.)
- 12.10 - 13.00 Концерт оркестра бурятских народных инструментов БГТРК.
- 19.22 - 19.52 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)

1, СРЕДА

- 6.12 Республиканские известия (выпуск на рус. и бур. яз.)
- 6.40 Обзор республиканских газет.
- 6.45 - 7.00 Информация, объявления.

- 7.22 "Юность республики". Программа посвящена празднику Весны и Труда (на бур. яз.)
- 7.47 - 8.10 "Народный Хурал: дела, проблемы, перспективы". Беседа с председателем Народного Хурала республики по международным и региональным связям, национальным вопросам, делам общественных и религиозных объединений Д. Ч. Боросгоевым.
- 12.10 - 13.00 Литературно-музыкальная композиция.

2, ЧЕТВЕРГ

- 6.45 Информация, объявления.
- 7.22 Утренний концерт.
- 7.32 "Резонанс". Беседа "за круглым столом" на кафедре философии технологического университета. Тема: Век 21-ый.
- 12.10 - 13.00 Музыкальная передача из цикла "О времени и о себе"—к 50-летию

творческой и трудовой деятельности народной артистки СССР Л. Сахьяновой.

3, ПЯТНИЦА

- 6.45 - 7.00 Информация, объявления.
- 7.22 Программа "Встречи".
- 7.45 - 8.10 Ежемесячный выпуск "Боди сэдхэл" (на бур. яз.)
- 12.00 - 13.00 Музыкальная программа по заявкам радиослушателей "Час вашего письма".

4, СУББОТА

- 6.30 "Сельские заботы" (на бур. яз.)
- 6.50 - 7.00 Информация, объявления.
- 7.22 Передача по материалам отчетно-выборной конференции Совета ветеранов республики.
- 7.45 - 8.00 "Радиобиблиотека". Новые стихи С. Норжимаева (на бур. яз.)
- 19.01 - 19.58 "Степные мелодии". Радиожурнал.

5, ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 6.12 Любимые мелодии прошлых лет.
- 6.45 - 7.00 Информация, объявления.
- 7.22 - 8.00 Концерт-поздравление "Мы желаем счастья Вам".
- 8.10 - 9.00 Литературно-художественная программа "Алтаргана": "Сорок лет на республиканском радио"—передача посвящена 70-летию со дня рождения редактора, писателя, режиссера, заслуженного работника культуры Бурятии В. Н. Лубсанова; радиорассказ об учительском клубе "Свеча".
- 9.10 - 10.00 Школьный канал.
- 12.10 - 13.00 Информационно-музыкальный выпуск программы "Юность республики" (на бур. яз.)
- 19.22 Республиканские известия (выпуск на бур. и рус. яз.)
- 19.52 - 20.07 "Роднички". Передача для детей.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б. Л. Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р. Б. (Буряад Республикын Президентын ба Правительствоын аппарат), СУИДАРОН Д. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даяагшад: ДАНШЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИИГАЕВ В. И. (хэблэлэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвиллийн үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудалай хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорайн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэцэ абтайхай. Заказ № 7753.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретарида - 2-62-62, таһагууд: нийгэм-подгическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентүүд: Агинска - 3-42-19; Закаменска - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.